

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Навчально-науковий інститут заочного та дистанційного навчання

Кафедра теорії, історії та філософії права

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
для здобуття ступеня вищої освіти магістра

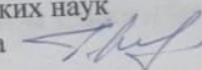
на тему: «Євроінтеграційний вектор розвитку та реалізація національних інтересів України у публічному управлінні»

Виконала: здобувачка 2 курсу 1 групи
Спеціальність D4 « Публічне управління та адміністрування »

Литовченко Анна Олегівна
Індивідуальний навчальний план

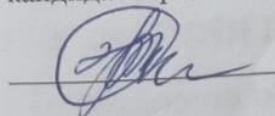
Мобільний телефон: +380950645450

Науковий керівник:

доцент кафедри теорії, історії та філософії
права, кандидат філософських наук
Петрова Ганна Миколаївна

Кваліфікаційна робота допущена до захисту «___»

04.12 2025 р., протокол № 8 завідувач
кафедри теорії, історії та філософії права,
кандидат юридичних наук, доцент

Максим ПЕНДЮРА

Київ 2026

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ.....	12
1.1. Поняття, зміст та сутність євроінтеграції як політико-правового процесу.....	12
1.2. Національні інтереси України: структура, класифікація та форми реалізації.....	20
1.3. Методологічні підходи до дослідження публічного управління в умовах євроінтеграції.....	27
РОЗДІЛ II. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ТА ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО ВЕКТОРУ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ УКРАЇНИ.....	33
2.1. Правові засади європейської інтеграції України: етапи та основні документи.....	33
2.2. Інституційна система публічного управління в контексті реалізації євроінтеграційного курсу.....	44
2.3. Гармонізація національного законодавства України з правом Європейського Союзу.....	52
РОЗДІЛ III. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	59
3.1. Виклики та обмеження в імплементації європейських стандартів публічного управління.....	59
3.2. Роль публічної адміністрації у забезпеченні балансу між євроінтеграційними прагненнями та національними інтересами.....	65

3.3. Перспективні напрями модернізації публічного управління в умовах поглиблення інтеграційних процесів.....	67
ВИСНОВКИ.....	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	78

ВСТУП

Актуальність теми дипломної роботи. Актуальність магістерського дослідження зумовлена низкою стратегічних, політичних, економічних і соціальних чинників, які визначають сучасну динаміку державного розвитку України. Європейська інтеграція давно набула характеру ключового зовнішньополітичного пріоритету держави, що закріплено на рівні Конституції та міжнародно-правових зобов'язань, зокрема Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. У контексті широкомасштабної агресії Російської Федерації та системних викликів безпеці, євроінтеграційний курс України набув не лише геополітичного, але й екзистенційного значення як вибір цивілізаційного напрямку розвитку. Це спричиняє необхідність поглибленого дослідження того, як інтеграція до європейського правового, політичного та адміністративного простору відображається на механізмах публічного управління, трансформації управлінських практик, інституційній модернізації та формуванні ефективної системи реалізації національних інтересів.

Публічне управління в умовах євроінтеграції виступає не лише як інструмент внутрішньої політики, а й як механізм гармонізації державного функціонування відповідно до європейських стандартів демократичного врядування, прозорості, підзвітності, верховенства права, дотримання прав людини та належної адміністрації. Саме через систему публічного управління реалізуються національні інтереси — як стратегічні орієнтири державного розвитку, що охоплюють безпеку, добробут громадян, сталий розвиток, суверенітет і правову стабільність. Дослідження євроінтеграційного вектора в цьому контексті дає змогу оцінити, наскільки ефективно українське публічне управління адаптується до стандартів ЄС, які зміни відбуваються в управлінських підходах, структурах, нормативно-правовому забезпеченні, кадровій політиці та механізмах взаємодії з громадянським суспільством.

Окрім того, актуальність обумовлена необхідністю пошуку оптимальних шляхів реалізації національних інтересів у контексті європейської інтеграції з урахуванням українських реалій — як унітарної держави, яка перебуває у стані війни, відбудовує інституції, реформує публічне адміністрування, протидіє корупції та водночас прагне до членства в ЄС. Вивчення практичних аспектів імплементації *acquis communautaire*, ефективності державної політики в сфері євроінтеграції, взаємодії органів влади та громадськості дозволяє сформулювати рекомендації щодо посилення спроможності держави відстоювати та реалізовувати свої інтереси, водночас інтегруючись до спільного європейського простору.

Зазначена тематика є надзвичайно актуальною з огляду на стратегічне значення євроінтеграції для України, необхідність модернізації системи публічного управління та реалізації національних інтересів у нових геополітичних, економічних і соціальних умовах. Вона потребує комплексного наукового осмислення, що охоплює як теоретичні засади, так і практичні механізми реалізації євроінтеграційної політики в площині публічного адміністрування.

Збройна агресія Російської Федерації проти України радикально змінила контекст функціонування держави, поставивши перед нею екзистенційні виклики, які стосуються не лише фізичного виживання, але й збереження суверенітету, національної ідентичності, демократичного устрою та європейського вектору розвитку. У таких умовах публічне управління постає не лише як інструмент реалізації політики, а як стратегічний щит, через який відбувається мобілізація національного потенціалу, організація спротиву, стабілізація соціально-економічного життя та планування повоєнного відновлення. Саме тому вивчення механізмів реалізації національних інтересів у системі публічного управління під час війни вкрай необхідне, адже в умовах надзвичайної загрози ці механізми піддаються серйозному випробуванню на ефективність, стійкість і здатність адаптуватися до нових реалій.

Одночасно війна стала каталізатором прискореної євроінтеграції України. Надання статусу країни-кандидата на вступ до Європейського Союзу в умовах бойових дій стало безпрецедентним політичним актом, який відкрив нові можливості для системних змін в управлінні, правовій системі, економіці та суспільстві. Європейська інтеграція перестала бути віддаленою перспективою — вона стала безпосередньою частиною національного виживання і післявоєнної відбудови. У цьому контексті публічне управління повинне не лише забезпечити адаптацію до стандартів ЄС, але й синхронізувати цей процес із нагальними завданнями військового часу: забезпечення обороноздатності, підтримка внутрішньої стійкості, реагування на гуманітарні виклики, робота з тимчасово переміщеними особами, боротьба з дезінформацією, мінімізація соціальних ризиків.

Крім того, в умовах війни різко зросла суспільна чутливість до якості державного управління. Високий рівень довіри до Збройних Сил та підвищена громадянська активність потребують ефективної взаємодії між владою та суспільством. Успішна реалізація національних інтересів передбачає, з одного боку, консолідацію всіх ресурсів на захист держави, а з іншого — здатність держави гарантувати базові права людини, забезпечити підзвітність, прозорість і результативність управлінських рішень навіть у кризових умовах. Публічне управління стає полем, де перетинаються безпекові, соціальні, економічні та правові виміри євроінтеграції, формуючи нову архітектуру державної стратегії, яка орієнтована не лише на відновлення, а й на глибоку модернізацію.

Дослідження євроінтеграційного вектору розвитку в умовах війни — це не лише науковий інтерес, а реальна потреба часу. Це спроба осмислити, як в умовах екзистенційної кризи державна система зберігає цілісність, як вона трансформується відповідно до європейських цінностей і стандартів, як ефективно реалізуються національні інтереси в умовах найтяжчих викликів за всю новітню історію. Зрештою, це також внесок у формування стратегії

післявоєнного розвитку України як повноцінного члена європейської спільноти.

Судова реформа також має безпосередній вплив на систему публічного управління, оскільки вона визначає правове середовище, в якому реалізуються управлінські рішення, формується державна політика, вирішуються спори, пов'язані з правами громадян, бізнесу та державних органів. Реалізація національних інтересів у сфері публічного управління неможлива без довіри до судової системи, яка забезпечує правову визначеність, рівність перед законом, відповідальність посадових осіб та можливість захисту від зловживань. У цьому контексті євроінтеграційний вектор виступає не лише як політична мета, а як вимір відповідності держави європейським стандартам верховенства права, доступу до правосуддя та належного урядування.

Судова реформа в Україні також є складним, багатоетапним процесом, що супроводжується змінами у складі суддівського корпусу, механізмах добору та перевірки суддів, посиленні ролі Вищої ради правосуддя, оновленні процесуального законодавства. Усе це створює нові умови для функціонування публічного управління, оскільки змінюється підхід до юридичної відповідальності державних органів, зростають вимоги до якості підготовки нормативно-правових актів, активізується роль судового контролю в адміністративних справах. Паралельно з цим відбувається зближення національної правової системи з європейським правом, включаючи імплементацію рішень Європейського суду з прав людини, практик CJEU та рекомендацій інституцій ЄС.

У межах публічного управління судова реформа також має управлінське вимірювання: вона вимагає від органів державної влади прозорості, доброчесності, відкритості до перевірки з боку суду, що істотно змінює саму логіку управлінських процесів. Це означає, що будь-яке управлінське рішення дедалі більше має відповідати принципу законності в європейському розумінні — як збалансованості, пропорційності, передбачуваності та недискримінації. Таким чином, у ході дослідження необхідно розглядати не

лише публічне управління як сферу реалізації державної політики, але й як об'єкт судового впливу, що стає більш підзвітним, раціональним і ефективним в умовах реформування судової влади.

Отже, в умовах судової реформи актуальність дослідження полягає в необхідності глибокого осмислення взаємозв'язків між євроінтеграційними прагненнями, реформуванням судової системи та практиками публічного управління, які мають забезпечити реалізацію національних інтересів України на основі демократичних, правових і європейських засад.

Зважаючи на вищевисвітлене, **метою дипломної роботи** є розробка спеціалізованих теретико-практичних знань про євроінтеграційний вектор розвитку та реалізації національних інтересів України у публічному управлінні.

Для досягнення мети, перед магістерською роботою було поставлено низку **завдань**, а зокрема:

- 1) проаналізувати поняття, зміст та сутність євроінтеграції як політико-правового процесу;
- 2) розкрити національні інтереси України: структуру, класифікацію та форму реалізації;
- 3) охарактеризувати методологічні підходи до дослідження публічного управління в умовах євроінтеграції;
- 4) з'ясувати правові засади європейської інтеграції України: етапи та основні документи;
- 5) дослідити інституційну систему публічного управління в контексті реалізації євроінтеграційного курсу;
- 6) розглянути гармонізацію національного законодавства України з правом Європейського Союзу;
- 7) дослідити виклики та обмеження в імплементації європейських стандартів публічного управління;
- 8) визначити особливості ролі публічної адміністрації у забезпеченні балансу між євроінтеграційними прагненнями та національними інтересами;

9) проаналізувати перспективні напрями модернізації публічного управління в умовах поглиблення інтеграційних процесів.

Об'єктом дипломної роботи є теорія та практика євроінтеграційного вектору розвитку та реалізації національних інтересів України у публічному управлінні.

Предметом дипломної роботи є євроінтеграційний вектор розвитку та реалізація національних інтересів України у публічному управлінні

Поєднання загальнонаукових, спеціально-юридичних і міждисциплінарних методів дозволило проаналізувати досліджувану проблематику не лише з позицій правознавства, а й у контексті політичних наук, адміністративного менеджменту, європейських студій та державного управління.

Базовим у структурі дослідження став **діалектичний метод**, який забезпечив вивчення євроінтеграційних процесів у розвитку, суперечностях і взаємозв'язках із трансформацією системи публічного управління та реалізацією національних інтересів. З його допомогою було розкрито еволюцію української євроінтеграційної стратегії, її вплив на державне управління та зумовленість внутрішніми й зовнішніми чинниками.

Системний метод дав змогу розглядати публічне управління як складну багаторівневу систему, що взаємодіє з іншими державними і недержавними інституціями, зокрема у сфері реалізації євроінтеграційної політики. Він дозволив проаналізувати інституційні, нормативні, організаційні та функціональні компоненти системи публічного управління, з'ясувати, як саме через неї реалізуються національні інтереси в умовах європейського курсу.

Формально-юридичний метод був використаний для аналізу нормативно-правових актів, що регулюють процеси європейської інтеграції, організацію публічного управління, механізми забезпечення національних інтересів. Завдяки цьому методу було проведено ґрунтовне дослідження положень Конституції України, законів, підзаконних актів, актів інституцій

ЄС, а також угод міжнародного характеру, насамперед Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

Порівняльно-правовий метод дав змогу здійснити зіставлення українських підходів у сфері публічного управління з практиками держав-членів ЄС. Це дозволило виявити спільні риси, відмінності, а також запозичити прогресивні європейські моделі, які можуть бути адаптовані до українського контексту з урахуванням національних інтересів.

Історико-правовий метод застосовувався для дослідження витоків та етапів становлення євроінтеграційного курсу України, аналізу змін у системі публічного управління впродовж періоду незалежності, а також для розуміння трансформації поняття «національний інтерес» у публічному дискурсі. Цей метод сприяв виявленню закономірностей і тенденцій, які формували сучасний підхід до взаємозв'язку між євроінтеграцією та державною політикою.

Метод аналізу та синтезу дозволив виділити окремі елементи у структурі явища (наприклад, інституційні механізми публічного управління, напрями реалізації національних інтересів, форми адаптації до стандартів ЄС), а також об'єднати ці елементи у цілісну концептуальну модель. За допомогою цього методу було сформульовано авторське бачення взаємозв'язку між управлінськими трансформаціями та стратегічними зовнішньополітичними орієнтирами.

Метод моделювання застосовувався для створення узагальненого уявлення про оптимальну систему публічного управління в умовах євроінтеграції та визначення механізмів, які можуть найбільш ефективно забезпечити реалізацію національних інтересів. Він дозволив візуалізувати складні управлінські процеси, зробити припущення щодо їх розвитку та запропонувати практичні рекомендації.

Соціологічний і статистичний методи були використані для аналізу емпіричних даних, зокрема результатів опитувань громадської думки щодо євроінтеграції, довіри до органів публічної влади, ефективності управлінських

рішень у сфері євроінтеграції, а також для інтерпретації офіційної статистики щодо реалізації окремих положень Угоди про асоціацію.

У сукупності застосовані наукові методи дозволили досягти глибини дослідження, обґрунтованості висновків і практичної спрямованості рекомендацій. Вони забезпечили міждисциплінарний підхід до дослідження, поєднуючи правовий, управлінський, політичний та соціальний виміри євроінтеграційного процесу в Україні.

Структура дипломної роботи зумовлена метою, предметом, об'єктом і логікою дослідження. Робота складається з вступу, трьох розділів, що включають дев'ять підрозділів, висновків, а також списку використаних джерел.

Загальний обсяг дипломної роботи становить 82 сторінки, список використаних джерел на 5 сторінках (55 джерел).

РОЗДІЛ І

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

1.1. Поняття, зміст та сутність євроінтеграції як політико-правового процесу

Європейська інтеграція як політико-правовий процес є складним, багатоаспектним і багаторівневим явищем, що охоплює як міжнародно-правову, так і внутрішньодержавну політичну й правову взаємодію. У найширшому значенні поняття «євроінтеграція» стосується процесу зближення держав із Європейським Союзом на основі спільних цінностей, норм і принципів, що регулюють суспільно-політичне життя, функціонування ринкової економіки, систему публічного управління, забезпечення прав людини, дотримання демократичних стандартів та верховенства права. Для країн, які не є членами ЄС, але орієнтуються на вступ, євроінтеграція передбачає наближення національного законодавства, інституційної структури, управлінських практик і політичної культури до моделей, що існують у європейському правопорядку [1].

Як політичний процес євроінтеграція є стратегічним курсом держави на досягнення глибшого рівня співпраці з Європейським Союзом, з перспективою повноцінного членства. Вона визначає напрям зовнішньої політики, формується як результат політичної волі керівництва держави та підтримки суспільства, має на меті забезпечення національної безпеки, політичної стабільності, економічного розвитку, соціального прогресу та зміцнення міжнародного авторитету. Євроінтеграційний курс, закріплений у стратегічних документах і нормативних актах, слугує орієнтиром для здійснення реформ у ключових сферах — правосуддя, боротьби з корупцією, децентралізації, освіти, охорони здоров'я, енергетики тощо.

З юридичного погляду євроінтеграція є процесом поступового наближення правової системи держави до *acquis communautaire* — правового доробку Європейського Союзу, що включає договори, директиви, регламенти, судову практику, інституційні стандарти та загальні принципи права. Це передбачає гармонізацію та адаптацію національного законодавства відповідно до європейських вимог, а також реорганізацію державних інституцій для забезпечення ефективного застосування нових норм. Таким чином, євроінтеграція стає правовим процесом у сенсі зміни нормотворчої, правозастосовної та судової практики, створення умов для ефективного функціонування держави відповідно до європейської моделі.

Особливістю євроінтеграції як політико-правового процесу є її двостороння природа: з одного боку, вона є зовнішнім викликом і можливістю, що потребує відповідності певним критеріям (наприклад, Копенгагенським), а з іншого — внутрішньою трансформацією, що змінює якість управління, правову культуру, державну політику та соціальні відносини. Вона включає як процес укладення міжнародних угод, координацію позицій з органами ЄС, виконання дорожніх карт та зобов'язань, так і практичну реалізацію політик на місцях — через адміністративні, правові та соціальні інструменти. У цьому контексті євроінтеграція є не лише формальним процесом наближення до Європи, а глибоким цивілізаційним вибором, що трансформує саму сутність державності, публічної влади, прав людини та механізмів реалізації національного інтересу [4].

Ознаки євроінтеграції як політико-правового процесу виявляються у низці характеристик, що відображають її сутність як складного, тривалого і багатовимірного явища, яке охоплює одночасно сферу політики, права, економіки, управління, міжнародних відносин та ідеології. Передусім, євроінтеграція характеризується стабільною зовнішньополітичною спрямованістю держави на тісну співпрацю з Європейським Союзом, що включає як стратегічне прагнення до членства, так і практичну участь у реалізації європейських ініціатив, програм і проектів. Ця орієнтація носить

довгостроковий характер і закріплюється у політичних заявах, нормативних актах, міжнародних угодах, стратегіях державної політики, що вказує на її сталість і пріоритетність для держави.

Євроінтеграція завжди ґрунтується на правовому підґрунті — вона неможлива без узгодження норм національного права з нормами і принципами права Європейського Союзу. Відповідно, однією з її ознак є нормативна адаптація, тобто поступове узгодження законодавства держави-кандидата з *acquis communautaire*, що охоплює різні галузі права: адміністративне, митне, екологічне, антикорупційне, трудове, фінансове тощо. Це передбачає як зміну національних законів, так і реформування практики їх реалізації — організаційної, процедурної, інституційної. Таким чином, євроінтеграція тягне за собою глибокі правові трансформації, які змінюють характер відносин між державою і громадянином, посилюючи прозорість, відповідальність та підзвітність влади.

Ще однією ознакою євроінтеграційного процесу є його багаторівневність, що означає участь у ньому різних акторів — не лише центральних органів виконавчої влади, парламенту і президента, але й судової системи, органів місцевого самоврядування, громадянського суспільства, бізнесу, засобів масової інформації. Євроінтеграція як процес виходить за межі міжурядових домовленостей і стає внутрішньополітичною реальністю, яка впливає на всі рівні управління та формує нову політичну і правову культуру, орієнтовану на європейські цінності: демократію, права людини, рівність, солідарність, соціальну справедливість.

Також ознакою євроінтеграції є її поступовість, що обумовлена потребою в етапному, послідовному наближенні до стандартів ЄС. Це не одномоментний акт, а процес, який включає укладення угод, їх реалізацію, моніторинг виконання зобов'язань, інституційну перебудову, зміну підходів до управління та права. Євроінтеграція — це завжди рух у напрямку системних змін, які потребують часу, ресурсів і глибокого розуміння європейських підходів.

Крім того, євроінтеграція є процесом, що має зворотній зв'язок: її результати оцінюються не лише на національному рівні, а й з боку європейських інституцій, зокрема Європейської комісії. Це зумовлює ще одну важливу ознаку — відповідальність держави за виконання взятих зобов'язань, а також необхідність постійної звітності, дотримання термінів, стандартів, методологій оцінювання. Такий зовнішній контроль стимулює внутрішні реформи, формує вищі стандарти якості публічної політики та зміцнює довіру з боку міжнародних партнерів [5].

Процеси європейської інтеграції в Україні мають складну, тривалу та динамічну історію, що відображає еволюцію політичного курсу держави, зміни геополітичних орієнтирів, суспільних запитів і впливу зовнішньополітичних обставин. Їх витоки сягають початку 1990-х років, коли після здобуття незалежності в 1991 році Україна почала шукати свій шлях у міжнародній системі та визначати пріоритети зовнішньої політики. Вже у 1993 році Верховна Рада України ухвалила Концепцію зовнішньої політики, в якій вперше задекларовано стратегічну мету інтеграції до європейських структур як засобу гарантування суверенітету, демократії та економічного розвитку.

Першим офіційним кроком до інституційного зближення з Європейським Союзом стало підписання в 1994 році Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС, яка набрала чинності в 1998 році. Вона заклала правову основу для політичного діалогу, торгівлі, економічної співпраці, а також сприяла початку адаптації українського законодавства до норм ЄС. Цей документ був першою спробою систематизувати взаємини України з Євросоюзом, хоча на той час питання про повноцінне членство ще не стояло на порядку денному.

У 2004 році відбувся новий етап у розвитку євроінтеграційного процесу — Європейська комісія включила Україну до Європейської політики сусідства. У межах цієї ініціативи було підготовлено План дій Україна–ЄС, який охоплював політичні, економічні, правові та інституційні аспекти реформ. Водночас 2004 рік ознаменувався Помаранчевою революцією, яка

продемонструвала потужну суспільну підтримку європейського курсу, підвищила значення прав людини, свободи слова і демократії як засадничих цінностей зовнішньої політики держави.

Найбільш суттєвим проривом у відносинах України з Європейським Союзом стало підписання Угоди про асоціацію, перемовини щодо якої розпочалися ще в 2007 році, а її політична частина була підписана в березні 2014 року, після Революції Гідності, тоді як економічна — в червні того ж року. Саме події 2013–2014 років, коли влада на чолі з Віктором Януковичем відмовилася підписувати угоду в останній момент, стали каталізатором масового спротиву, вуличних протестів, зміни політичного режиму та остаточного закріплення євроінтеграції як безальтернативного стратегічного вибору України. Революція Гідності стала не лише проявом політичної волі народу, але й символом його орієнтації на європейські цінності.

Угода про асоціацію стала фундаментом нової фази євроінтеграції, оскільки передбачала створення поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ПВЗВТ), імплементацію понад 80% норм *acquis communautaire*, реформування практично всіх секторів державного управління, судочинства, безпеки, екології, фінансів, а також інституційну перебудову. Вона також передбачає чіткий механізм моніторингу, оцінки прогресу та зобов'язань України. Починаючи з 2016 року, коли Угода набула тимчасової чинності, українське законодавство активно реформується в напрямку гармонізації з правом ЄС [6].

Наступним етапом стало надання Україні статусу країни-кандидата на вступ до Європейського Союзу у червні 2022 року, що стало історичним зрушенням в умовах повномасштабної війни з боку Російської Федерації. Це рішення мало не лише символічний, а й юридично-політичний характер, адже закріпило європейську перспективу України та створило нові імпульси для реформ у сфері публічного управління, судової системи, антикорупційної політики, прав людини, деолігархізації та децентралізації. Паралельно ЄС започаткував інструменти фінансової, технічної та політичної підтримки для

допомоги Україні у подоланні наслідків війни та забезпеченні сталого функціонування держави в умовах кризи.

Структура процесів європейської інтеграції України як політико-правового явища є багаторівневою, складною і взаємозалежною. Вона охоплює низку взаємопов'язаних елементів, які відображають як зовнішньополітичні, так і внутрішньодержавні виміри інтеграції до Європейського Союзу. Центральним елементом цієї структури є нормативно-договірна основа, яка включає підписані між Україною та Європейським Союзом міжнародні угоди, передусім Угоду про асоціацію, що містить конкретні зобов'язання держави щодо імплементації європейських стандартів у законодавчу, виконавчу й судову практику. Ця основа забезпечує правову визначеність і передбачає чіткі механізми контролю, оцінки прогресу та адаптації, що є наріжним каменем будь-якого процесу наближення до ЄС.

Другим структурним компонентом є інституційний механізм євроінтеграції, що включає державні органи, відповідальні за реалізацію євроінтеграційної політики. У межах цієї системи ключову роль відіграє уряд України, зокрема Офіс віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції, Міністерство закордонних справ, Міністерство юстиції, Міністерство економіки та профільні парламентські комітети. Їх діяльність координується відповідно до затверджених стратегій, планів заходів і дорожніх карт, спрямованих на реалізацію положень Угоди про асоціацію та подальше наближення до стандартів ЄС. Інституційна структура також включає підрозділи у складі місцевих адміністрацій, які займаються практичною реалізацією інтеграційних ініціатив на регіональному рівні.

Не менш важливим структурним рівнем є правотворчий процес, який реалізується через гармонізацію законодавства України з *acquis communautaire*. Цей елемент передбачає розробку, ухвалення та впровадження законів, які відповідають нормам ЄС у таких сферах, як конкуренція, публічні закупівлі, захист персональних даних, охорона навколишнього середовища, енергетика, безпека продукції, трудові права тощо. Законотворча діяльність у

сфері євроінтеграції здійснюється за участю парламенту, уряду, аналітичних центрів, міжнародних експертів і громадянського суспільства, що робить цей процес відкритим, багатоступеневим і динамічним.

Важливою складовою структури є адміністративно-управлінський рівень, який стосується практичної реалізації європейських норм і політик у системі публічного управління. Йдеться про зміну управлінських процедур, реформування державної служби, запровадження європейських стандартів адміністрування, діджиталізацію, посилення доброчесності, підзвітності та прозорості. На цьому рівні відбувається інституційна адаптація держави до вимог європейської адміністративної традиції, яка передбачає ефективне надання публічних послуг, правову визначеність управлінських рішень і зміцнення взаємодії між органами влади та громадянами [7].

Окрему складову структури становить інформаційно-комунікативний вимір, що охоплює просвітницьку роботу, медіаполітику, забезпечення доступу до інформації про євроінтеграцію, формування європейської ідентичності та політичної культури. Саме через цей вимір формується суспільна підтримка інтеграційного курсу, що є критично важливим фактором його успішності. Ефективна комунікація між владою і громадянами, залучення молоді, освітніх закладів, громадських організацій, ЗМІ створює підґрунтя для внутрішньої легітимності євроінтеграційних змін.

Фінансово-ресурсний компонент структури євроінтеграції включає залучення технічної допомоги, донорської підтримки, фінансування програм і проєктів ЄС, а також адаптацію національної системи управління фінансами до стандартів ЄС. Це дає змогу реалізовувати масштабні інфраструктурні, екологічні, соціальні та освітні ініціативи, спрямовані на досягнення критеріїв членства в ЄС [7].

Усі ці структурні елементи взаємодіють між собою у межах цілісного процесу, який передбачає не лише технічне впровадження європейських норм, але й політичне утвердження спільних цінностей, культурну трансформацію та зміну суспільної свідомості. Структура євроінтеграції в Україні є відкритою

до змін, залежною від політичної волі, темпів реформ, впливу зовнішніх чинників і рівня підтримки з боку громадськості, що робить її водночас динамічною і гнучкою.

Підсумовуючи викладене, можна стверджувати, що євроінтеграція України — це комплексний політико-правовий процес, який охоплює глибоку трансформацію усіх сфер державного життя відповідно до стандартів Європейського Союзу. Вона є стратегічним зовнішньополітичним курсом, що набуває особливого значення в умовах війни, коли питання європейського вибору стало екзистенційним для держави. Євроінтеграція в Україні розпочалася з політичних декларацій 1990-х років і поступово еволюціонувала у системну державну політику, закріплену нормативно й інституційно, особливо після Революції Гідності та підписання Угоди про асоціацію.

Цей процес має чітку багаторівневу структуру: договірно-правову базу, інституційні механізми, правотворчу і правозастосовну діяльність, адміністративну адаптацію, інформаційну підтримку та фінансове забезпечення. Євроінтеграція характеризується поступовістю, обов'язковою нормативною гармонізацією, багатосуб'єктністю, політичною сталістю, правовою відповідальністю і ціннісною орієнтацією на демократію, верховенство права та права людини.

В умовах судової реформи і повномасштабної війни процес набуває додаткової актуальності, оскільки сприяє зміцненню правових інституцій, підвищенню якості публічного управління, посиленню довіри до держави та міжнародних партнерів. Євроінтеграція перетворюється з дипломатичного гасла на внутрішню стратегію розвитку, в основі якої — реалізація національних інтересів через модернізацію держави на основі європейських стандартів і цінностей.

1.2. Національні інтереси України: структура, класифікація та форми реалізації

Поняття національних інтересів України є фундаментальною категорією політичної науки, державного управління, конституційного права та міжнародних відносин. Воно визначає стратегічні, довгострокові пріоритети держави, що формуються відповідно до її історичних, геополітичних, економічних, соціальних, культурних, безпекових та правових умов. Національні інтереси є виразом волі народу, закріпленої в Конституції України, та об'єктивно відображають потребу в збереженні державності, забезпеченні суверенітету й територіальної цілісності, зміцненні національної безпеки, сталому розвитку та добробуті громадян. Вони слугують орієнтиром для всіх гілок влади у процесі формування внутрішньої та зовнішньої політики, включно з оборонною, економічною, енергетичною, гуманітарною, інформаційною та зовнішньоторговельною сферами.

Національні інтереси України мають багатоаспектну природу, оскільки охоплюють як матеріальні, так і духовні цінності, як внутрішньодержавні, так і міжнародні пріоритети. На внутрішньому рівні вони включають збереження демократії, верховенства права, єдності нації, соціальної справедливості, гарантій прав і свобод людини, ефективного державного управління, екологічної безпеки, науково-технічного розвитку та зміцнення громадянської ідентичності. На зовнішньому рівні — це захист державного суверенітету, інтеграція до європейського політичного, економічного та безпекового простору, формування партнерських відносин із державами світу на основі рівноправності, недоторканності кордонів, невтручання у внутрішні справи та міжнародного права [8, с. 30].

Національні інтереси є основою національної безпеки — саме навколо їх захисту будуються стратегії оборонної, інформаційної, енергетичної, кібернетичної, економічної та зовнішньої політики. У період збройної агресії проти України це поняття набуває особливої ваги, оскільки питання

національного інтересу тісно переплітається з боротьбою за існування держави, збереження територіальної цілісності, підтримку громадянського спротиву, міжнародну солідарність та відновлення справедливості в межах міжнародного правопорядку. Водночас національні інтереси — це не лише оборона від загроз, а й проактивна позиція держави у глобальному світі: розвиток інновацій, участь у регіональних ініціативах, просування української культури, утвердження позитивного міжнародного іміджу.

Поняття національного інтересу не є статичним — воно змінюється відповідно до історичних умов, викликів часу, змін у міжнародному середовищі та внутрішньополітичних трансформацій. Проте в його основі завжди лежить захист базових цінностей: незалежності, свободи, гідності, добробуту нації. Закон України «Про національну безпеку» прямо визначає національні інтереси як життєво важливі потреби людини, суспільства і держави, реалізація яких гарантує стале функціонування і розвиток України, захист її суверенітету, територіальної цілісності та демократичного ладу. Саме тому національні інтереси повинні бути основою для формування всіх стратегічних документів — від концепцій реформ до програм уряду і планів відновлення країни після війни [9, с. 51].

У контексті європейської інтеграції національні інтереси України включають необхідність глибокої правової та інституційної модернізації, забезпечення конкурентоспроможної економіки, формування прозорої системи публічного управління, посилення правової держави та прав людини. Євроінтеграція не заперечує національні інтереси, а навпаки — є інструментом їх реалізації через участь у спільному цивілізаційному просторі. Отже, національні інтереси України — це стратегічна основа її політики, яка водночас відображає об'єктивну необхідність розвитку, захисту та процвітання української нації в умовах глобальної конкуренції, регіональної нестабільності та внутрішніх викликів.

Структура національних інтересів України є складною, багаторівневою та взаємопов'язаною системою, яка охоплює ключові сфери життєдіяльності

держави, суспільства й особи. Вона відображає інтеграцію матеріальних і нематеріальних потреб, політичних і правових цінностей, внутрішніх та зовнішніх чинників, які разом формують стратегічний напрям розвитку держави. Ця структура складається з взаємопов'язаних компонентів, що мають різну природу, але разом утворюють єдину цілісність, яка визначає державну політику, управлінські рішення та механізми безпеки.

Центральним елементом у структурі національних інтересів є політичний компонент, що включає забезпечення суверенітету, територіальної цілісності, недоторканності кордонів, функціонування демократичного ладу, політичної стабільності, ефективного державного управління та дотримання принципу верховенства права. Цей компонент визначає здатність держави до незалежного існування, захисту власної політичної системи та гарантування безперервності легітимної влади. У цьому вимірі національні інтереси формують базу для політичних стратегій, зокрема зовнішньої політики, безпеки, реформи державного управління, децентралізації та розвитку місцевого самоврядування.

Економічна складова структури національних інтересів охоплює потреби в забезпеченні економічної незалежності, сталого економічного зростання, енергетичної безпеки, розвитку конкурентоспроможної національної економіки, інновацій, технологічної модернізації, диверсифікації зовнішньоекономічних зв'язків і інтеграції в глобальні ринки. Вона також включає забезпечення фінансової стабільності, ефективного податкового адміністрування, раціонального використання природних ресурсів і державного контролю над стратегічними галузями. Економічні інтереси України мають тісний зв'язок із питаннями національної безпеки, оскільки критична залежність від зовнішніх поставок або монополізація ринків прямо впливають на стратегічну вразливість держави [10, с. 26].

Безпековий вимір національних інтересів формує потребу в ефективній системі національної та громадської безпеки, здатній захистити державу від зовнішніх агресій, гібридних загроз, тероризму, інформаційних атак,

кібернетичних злочинів і внутрішніх деструктивних процесів. Він включає розвиток Збройних Сил, оборонно-промислового комплексу, сектору розвідки, правоохоронних органів, цивільного захисту, прикордонної служби. Після 2014 року, а особливо з 2022 року, безпека стала визначальним елементом структури національних інтересів України, що зумовлює всі інші політики — від енергетики до гуманітарної сфери.

Соціальний компонент структури національних інтересів спрямований на забезпечення гідного рівня життя, охорону здоров'я, освіту, соціальний захист, захист прав внутрішньо переміщених осіб, підтримку вразливих груп населення, розвиток інфраструктури, справедливий розподіл ресурсів, гендерну рівність, доступ до базових послуг. Це вимір, у якому національний інтерес конкретизується через інтерес громадянина — як основної цінності в демократичній державі. Сталий розвиток суспільства, недопущення соціальної напруги, подолання бідності й регіональних дисбалансів є ключовими аспектами цього виміру.

Культурно-духовна складова структури національних інтересів відображає потребу в збереженні національної ідентичності, розвитку української мови, культури, історичної пам'яті, наукового та творчого потенціалу. Це також включає протидію культурній експансії, інформаційній війні, маніпуляціям і дезінформації, а також забезпечення плюралізму, свободи думки, міжетнічної та міжрелігійної злагоди. У цьому вимірі формуються смисли, які легітимізують державну політику, формують суспільну згуртованість і довгострокову стратегію виживання нації.

Правовий вимір структури національних інтересів включає забезпечення верховенства права, правової визначеності, гарантій прав і свобод людини, справедливого суду, прозорості та підзвітності публічної влади. Реформа судової системи, боротьба з корупцією, незалежність інституцій, дотримання міжнародних зобов'язань — усі ці аспекти формують правове поле, у якому національний інтерес набуває реального змісту. Правова

держава є необхідною умовою для реалізації всіх інших інтересів, зокрема в економіці, безпеці, культурі та зовнішній політиці.

Зовнішньополітична складова структури національних інтересів охоплює розвиток взаємовигідних відносин із іншими державами, інтеграцію до міжнародних організацій, зокрема Європейського Союзу та НАТО, участь у глобальних процесах, захист інтересів України за кордоном, просування позитивного іміджу держави та забезпечення її активної ролі у світовій політиці. У цьому аспекті євроінтеграція є одним із головних інструментів реалізації національного інтересу, оскільки поєднує безпекові, політичні, економічні та правові переваги в єдину стратегічну траєкторію розвитку.

Форми реалізації національних інтересів України охоплюють широку систему практичних дій, політичних механізмів, інституційних процесів та правових інструментів, через які держава забезпечує досягнення своїх стратегічних цілей, збереження суверенітету, зміцнення безпеки, соціально-економічний розвиток і інтеграцію в міжнародне співтовариство. Реалізація національних інтересів — це не абстрактна декларація, а конкретна діяльність державних органів, інститутів громадянського суспільства, органів місцевого самоврядування, дипломатичних структур, силових відомств, бізнесу та громадян, спрямована на втілення життєво важливих потреб держави, суспільства та особи у правових, політичних, економічних і культурних формах [11, с. 82].

Однією з провідних форм реалізації національних інтересів є державна політика, яка втілюється через затвердження стратегій, концепцій, програм розвитку, урядових планів, нормативно-правових актів та інших управлінських рішень, що визначають пріоритети функціонування країни. Ці документи охоплюють усі ключові сфери: безпеку, оборону, економіку, енергетику, охорону здоров'я, освіту, цифрову трансформацію, захист довкілля, зовнішню політику. Через механізми політичного управління держава формує правила, інструменти та ресурси, які безпосередньо впливають на реалізацію цілей, що відображають національні інтереси.

Важливим засобом реалізації національних інтересів виступає нормативно-правова діяльність, що забезпечує формалізацію стратегічних пріоритетів у вигляді законів, указів, постанов та інших регуляторних актів. Завдяки правовим формам держава створює обов'язкову до виконання основу для дій усіх суб'єктів правовідносин, надаючи національним інтересам характер юридично зобов'язуючих норм, що гарантують їхню сталість, передбачуваність і захист. Законотворчість, судочинство, правозастосування — це інструменти, через які національний інтерес перетворюється з декларації на конкретну практику.

Значну роль у реалізації національних інтересів відіграє інституційна діяльність державних органів — президента, парламенту, уряду, судів, органів виконавчої влади, силових структур, антикорупційних і контролюючих органів. Їхні дії спрямовані на оперативне реагування на внутрішні та зовнішні виклики, забезпечення функціонування правопорядку, регулювання економіки, охорону кордонів, безперебійну роботу критичної інфраструктури, забезпечення прав громадян. Інституційна форма реалізації національних інтересів також передбачає взаємодію з місцевими органами влади, які забезпечують виконання державної політики на регіональному та локальному рівнях.

Особливе значення мають дипломатичні й зовнішньополітичні форми реалізації, які охоплюють діяльність Міністерства закордонних справ, дипломатичних представництв, участь у міжнародних організаціях, підписання міжнародних угод, ведення переговорів, розвиток двосторонніх і багатосторонніх відносин, просування українських інтересів на міжнародній арені. Завдяки цим формам забезпечується інтеграція України у глобальні процеси, підтримка від партнерів, протидія зовнішнім загрозам, залучення інвестицій і формування позитивного іміджу держави у світі [12, с. 90].

В умовах гібридної війни, інформаційної агресії та культурної експансії важливою формою реалізації національних інтересів є інформаційна політика, яка включає захист інформаційного простору, протидію дезінформації,

розвиток незалежних медіа, поширення об'єктивної інформації про державну політику, зміцнення патріотичної свідомості, національної єдності та історичної пам'яті. Через інструменти стратегічних комунікацій держава не лише захищає власну позицію, а й активно формує суспільну думку, здатну підтримувати національні інтереси на рівні масової свідомості.

Важливу роль також відіграють економічні форми реалізації національних інтересів — інвестиційна політика, бюджетне планування, державне регулювання ринку, підтримка стратегічних галузей, податкові й митні режими, міжнародна торгівля, енергетична безпека. Через ці форми держава забезпечує незалежність від критичних імпорту, підвищує експортний потенціал, гарантує макроекономічну стабільність і стійкість до економічного тиску з боку інших держав.

Громадська участь і форма національної мобілізації — ще один ключовий напрям реалізації національних інтересів, що полягає в активному залученні громадянського суспільства, волонтерського руху, громадських організацій, експертної спільноти до розробки, обговорення і реалізації державної політики. Це сприяє підвищенню легітимності рішень, забезпечує зворотний зв'язок і дозволяє мобілізувати ресурси суспільства на досягнення спільної мети [13, с. 44].

Форми реалізації національних інтересів України є надзвичайно різноманітними — від правових і політичних до адміністративних, дипломатичних, інформаційних, економічних і громадських. Їх взаємодія забезпечує цілісність державної політики, адаптивність до викликів, стратегічну сталість та ефективність у захисті й просуванні інтересів України як незалежної, демократичної та європейсько орієнтованої держави [14, с. 20].

Підсумовуючи викладене, можна стверджувати, що реалізація національних інтересів України відбувається через широкий спектр взаємопов'язаних форм, які охоплюють політичну, правову, адміністративну, дипломатичну, економічну, інформаційну та громадську діяльність. Вона втілюється через державну політику, нормативно-правове регулювання,

інституційні рішення органів влади, зовнішньополітичні ініціативи, стратегічні комунікації та залучення громадянського суспільства. Усі ці форми разом створюють цілісну систему, що дозволяє державі ефективно реагувати на виклики, забезпечувати безпеку, стабільність, розвиток та інтеграцію в міжнародне середовище. В умовах війни та трансформаційних реформ реалізація національних інтересів набуває ще більшої ваги як основа виживання, модернізації та стратегічного самозбереження української державності.

1.3. Методологічні підходи до дослідження публічного управління в умовах євроінтеграції

Методологічні підходи до дослідження публічного управління в умовах євроінтеграції формують теоретичну й аналітичну основу для глибокого осмислення трансформаційних процесів, які відбуваються у системі державного управління під впливом інтеграції до Європейського Союзу. Їх застосування дає змогу не лише описувати зміни, що відбуваються, а й виявляти закономірності, причини, наслідки та потенційні напрями розвитку публічного управління в контексті імплементації європейських стандартів. У зв'язку з цим дослідження потребує поєднання міждисциплінарних підходів, які дозволяють комплексно аналізувати політико-правові, адміністративні, економічні, соціальні та інституційні аспекти цього явища [15, с. 33].

Одним із ключових методологічних підходів є системний підхід, який розглядає публічне управління як складну динамічну систему, що складається з підсистем — законодавчої, виконавчої, контролюючої, судової, управлінсько-кадрової тощо. У межах євроінтеграційного процесу цей підхід дозволяє аналізувати, як зміна одного елемента (наприклад, адаптація законодавства до *acquis communautaire*) впливає на інші компоненти — інституційну структуру, управлінські практики, організаційні моделі.

Системний підхід також дає змогу виявити взаємозв'язки між внутрішніми реформами й зовнішньополітичними чинниками.

Не менш важливим є інституційний підхід, який зосереджується на дослідженні формальних і неформальних правил, організаційних структур, процедур прийняття рішень та взаємодії між публічними інститутами. Він дозволяє оцінити здатність державних інституцій до змін, їхню відповідність європейським принципам належного врядування, прозорості, ефективності, підзвітності. Інституційний аналіз є особливо цінним у контексті вивчення динаміки реформ публічної служби, децентралізації, антикорупційної політики, а також у розумінні бар'єрів, які стримують імплементацію європейських практик.

Значну роль відіграє нормативно-правовий підхід, який дає змогу аналізувати нормативно-правове забезпечення публічного управління в умовах євроінтеграції. У його межах вивчається відповідність національного законодавства стандартам ЄС, динаміка змін у правовому полі, співвідношення між нормами міжнародного права, *acquis communautaire* та внутрішнім правом України. Цей підхід є ключовим для оцінки ефективності правової гармонізації, ролі нормативної бази у реформуванні адміністративних процедур і забезпеченні прав людини [16, с. 41-43].

Доцільним також є застосування порівняльного підходу, який дозволяє зіставити українську модель публічного управління з моделями держав-членів ЄС. Це відкриває можливості для запозичення успішних управлінських практик, адаптації європейського досвіду до українських умов, а також для критичного аналізу тих елементів, які не можуть бути імпортовані без урахування національного контексту. Порівняльний підхід є надзвичайно ефективним для оцінки інституційної сумісності, ефективності адміністративних реформ, впровадження цифрового врядування тощо.

Ціннісний підхід дозволяє аналізувати публічне управління не лише як механізм реалізації влади, а як простір утвердження демократичних цінностей, прав людини, принципів верховенства права, відкритості, недискримінації та

участі громадян. У європейській парадигмі публічне управління є невіддільним від людської гідності, соціальної відповідальності та справедливості. Цей підхід дозволяє глибше зрозуміти, як зміни в управлінні впливають на якість взаємодії між державою й громадянами, та наскільки ці зміни сприяють зміцненню демократичного ладу.

Функціональний підхід концентрується на дослідженні конкретних управлінських процесів, механізмів ухвалення та реалізації рішень, процедур надання публічних послуг, систем контролю й оцінювання результатів діяльності. Він дозволяє дослідити ефективність управління в умовах євроінтеграції на практичному рівні, виявити адміністративні бар'єри, оцінити результативність реформ, зокрема в сферах діджиталізації, кадрової політики, регуляторної діяльності, електронного врядування [17, с. 56].

Застосування міждисциплінарного підходу є необхідною умовою комплексного вивчення публічного управління в умовах євроінтеграції, оскільки це явище лежить на перетині політичних наук, права, економіки, соціології, менеджменту та європейських студій. Такий підхід дозволяє враховувати соціальний контекст реформ, політичну динаміку, правові обмеження, економічну доцільність та управлінську доцільність водночас.

Отже, методологія дослідження публічного управління в умовах євроінтеграції передбачає використання комплексу наукових підходів, які забезпечують всебічний аналіз явища — від інституційної логіки функціонування публічної влади до оцінки ефективності її практичного впливу на життя громадян у світлі європейських цінностей і стандартів. Збалансоване поєднання цих підходів забезпечує глибину, аналітичну точність та практичну значущість наукового дослідження.

Системний підхід у дослідженні публічного управління в умовах євроінтеграції України є одним із найефективніших інструментів для глибокого аналізу трансформацій державної влади. Він дозволяє розглядати публічне управління не як ізольовану адміністративну функцію, а як складну багатокомпонентну систему, що взаємодіє з зовнішнім середовищем,

внутрішніми підсистемами, політичними, економічними, соціальними й міжнародними чинниками. У межах системного підходу управління розглядається як цілісний процес, що складається з елементів (органів, функцій, процедур), зв'язків між ними (вертикальних і горизонтальних), інформаційних потоків, ресурсного забезпечення, зовнішніх впливів і внутрішніх механізмів зворотного зв'язку.

На прикладі України системний підхід дозволяє виявити й пояснити взаємозалежності між різними гілками влади — законодавчою, виконавчою та судовою — у контексті реалізації євроінтеграційної політики. Наприклад, ухвалення законів, необхідних для імплементації Угоди про асоціацію з ЄС, — це прерогатива Верховної Ради. Але реалізація цих законів залежить від ефективності роботи Кабінету Міністрів, органів центральної виконавчої влади (зокрема міністерств), а контроль за їх дотриманням — від судової системи та органів правопорядку. У разі збоїв на будь-якому з етапів система втрачає керованість або демонструє низьку результативність.

З позиції системного підходу можна також дослідити реформу публічної служби в Україні як підсистему загального управлінського процесу. Європейські стандарти вимагають від держави наявності професійного, стабільного, політично нейтрального та підзвітного державного апарату. Однак українська система публічної служби функціонує під впливом таких зовнішніх чинників, як політична нестабільність, зміни урядів, кадрові чистки, а також внутрішніх — таких як низька мотивація, корупція, відсутність системної кадрової політики. Системний підхід дозволяє побачити, що реформа в цій сфері неможлива без зміни взаємодії між підсистемами — зокрема між Національним агентством з питань державної служби, Секретаріатом Кабінету Міністрів, профільними міністерствами, місцевими держадміністраціями, навчальними закладами, які готують державних службовців [18, с. 70].

У контексті децентралізації системний підхід дає змогу розглядати співвідношення між центральними органами влади та новими

територіальними громадами як елементи єдиної вертикально-інтегрованої моделі врядування. Він дозволяє простежити, як передача повноважень на місце (субсистема "місцеве самоврядування") вимагає не лише нормативного забезпечення, а й зміни інструментів фінансового управління (бюджетна децентралізація), людських ресурсів (навчання кадрів), інформаційних потоків (цифрові платформи взаємодії), що в сукупності формує цілісний системний зсув. Наприклад, зміна у податковій системі (перерозподіл доходів ПДФО) впливає на фінансову незалежність ОТГ, що своєю чергою впливає на здатність громад реалізовувати інфраструктурні проєкти та соціальні послуги — все це взаємопов'язано [19, с. 41].

Також системний підхід ефективно застосовується для оцінки впливу зовнішніх середовищ на публічне управління. Євроінтеграція виступає як потужний зовнішній імпульс, який змінює нормативну базу, управлінські процедури, кадрові вимоги, технологічні рішення. Наприклад, для імплементації Директиви ЄС про електронні комунікації Україні довелося адаптувати підзаконні акти, створити нові органи регуляції, змінити функції існуючих служб, що спричинило зміни в адміністративній системі загалом. Водночас система управління в Україні не завжди адекватно реагує на ці імпульси через "вузькі місця" — нестачу фахівців, спротив середовища, фрагментованість повноважень, брак політичної волі. Тому системний підхід дозволяє виявити, де саме в системі виникають збої, і якими повинні бути механізми адаптації [20, с. 12-14].

Ще одним важливим елементом системного підходу є вивчення механізмів зворотного зв'язку — тобто як управлінська система реагує на результати власної діяльності. Наприклад, після ухвалення певної євроінтеграційної політики (скажімо, у сфері публічних закупівель) необхідно не лише впровадити відповідні процедури, а й оцінити їх ефективність, вплив на рівень прозорості, конкуренції, бюджетної економії. У системі управління це здійснюється через звітування, незалежний аудит, громадський контроль —

що й утворює зворотний зв'язок як інструмент корекції політики та підвищення її ефективності.

Отже, системний підхід дає змогу комплексно аналізувати публічне управління в Україні в умовах євроінтеграції, виявляючи структуру системи, логіку її функціонування, внутрішні взаємозв'язки, вплив зовнішніх чинників, причини неефективності, можливості модернізації. Завдяки йому управлінські процеси розглядаються не ізольовано, а в динаміці та взаємозв'язку, що є надзвичайно важливим у період глибоких трансформацій державного управління під впливом європейського вектору розвитку [20, с. 12-14].

Узагальнюючи значення всіх методологічних підходів до дослідження публічного управління в умовах євроінтеграції, варто наголосити, що їх комплексне застосування забезпечує всебічне, глибоке й об'єктивне розуміння трансформацій, які відбуваються в системі державного управління України. Кожен підхід виконує унікальну аналітичну функцію: системний дозволяє розглядати управління як цілісну динамічну систему; інституційний — аналізувати спроможність і взаємодію органів влади; нормативно-правовий — оцінювати правову основу та відповідність європейським стандартам; порівняльний — зіставляти українські реалії з європейськими моделями; ціннісний — досліджувати вплив управлінських змін на утвердження демократичних принципів; функціональний — оцінювати ефективність практичних управлінських процесів; міждисциплінарний — поєднувати політичні, правові, соціальні та економічні аспекти для цілісного аналізу. Разом ці підходи створюють методологічну базу, яка дозволяє не лише діагностувати стан публічного управління в Україні, а й формулювати обґрунтовані рекомендації щодо його модернізації відповідно до вимог європейської інтеграції. Це забезпечує наукову повноту, практичну релевантність і стратегічну цінність дослідження.

РОЗДІЛ II

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ТА ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО ВЕКТОРУ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ УКРАЇНИ

2.1. Правові засади європейської інтеграції України: етапи та основні документи

Етапи формування правового регулювання європейської інтеграції України можна розглядати як послідовний і багаторівневий процес, що відображає еволюцію політичних рішень, прийняття міжнародних зобов'язань і внутрішньодержавних правових трансформацій. Цей процес охоплює як історичні передумови, так і сучасні нормативно-правові акти, спрямовані на гармонізацію національного законодавства з *acquis communautaire* Європейського Союзу.

Першим важливим етапом стало усвідомлення стратегічного курсу на європейську інтеграцію після проголошення незалежності України у 1991 році. Конституційні засади незалежності та орієнтація на демократичні цінності створили фундамент для зовнішньополітичного вибору держави. Вже у 1993 році Верховна Рада затвердила «Основні напрями зовнішньої політики України», де вперше було чітко визначено європейський вектор як пріоритетний [21, с. 80].

«Основні напрями зовнішньої політики України», ухвалені Верховною Радою 2 липня 1993 року, стали першим концептуальним документом незалежної України, що заклав правові та політичні основи зовнішньополітичного курсу держави. Їхня поява була зумовлена потребою визначити власне місце країни у міжнародній системі після розпаду Радянського Союзу та проголошення незалежності у 1991 році. Документ мав стратегічний характер і поєднував у собі елементи декларації, політичної програми і своєрідної «дорожньої карти» для зовнішньої діяльності держави.

У ньому відображено прагнення України утвердитися як самостійний і рівноправний суб'єкт міжнародного права, закріплювалася ідея про суверенність і незалежність як безумовну основу будь-яких міжнародних відносин. Центральним положенням «Основних напрямів» було те, що національні інтереси є головним мірилом у формуванні зовнішньої політики. Визначалося, що Україна має проводити миролюбну політику, розбудовувати відносини з усіма основними центрами світової сили, уникаючи надмірної залежності від будь-якої з них. У цьому проявилася багатовекторність як базова риса перших років незалежності. У документі чітко задекларовано курс на європейську інтеграцію, що стало справжнім нововведенням для державної політики того часу. Україна заявила про намір наближатися до європейських стандартів, розвивати відносини з Європейським Союзом і Радою Європи, а також поступово інтегруватися до загальноєвропейських структур. Одночасно визначалися й інші напрями: розвиток партнерства зі США, розбудова співробітництва з країнами Азії, Близького Сходу та Латинської Америки, а також налагодження конструктивних відносин з Росією та іншими державами СНД на основі рівності та невтручання у внутрішні справи. Значне місце відводилося питанням безпеки: Україна підтвердила намір стати без'ядерною державою та брати активну участь у міжнародних процесах роззброєння, що мало посилити її імідж миролюбної і відповідальної держави. Особливий акцент зроблено на розбудові регіональної політики, зокрема співробітництві у Чорноморському та Балтійському регіонах, у відносинах з державами Центрально-Східної Європи, які розглядалися як важливі партнери на шляху до європейської інтеграції. «Основні напрями зовнішньої політики України» також визначили курс на активну участь у діяльності ООН, ОБСЄ та інших міжнародних організацій, що мало забезпечити включення України до світових процесів і сприяти утвердженню її як впливового міжнародного актора. Значення цього документа полягає в тому, що він заклав фундамент зовнішньої політики незалежної України, визначив рамки і пріоритети її міжнародної діяльності та започаткував поступовий перехід від

багатовекторності до чіткішої європейської орієнтації, яка згодом була закріплена в державних стратегіях, законодавчих актах і навіть у Конституції України. Це був перший системний акт, який узагальнено сформулював бачення України у світі й визначив стратегічні напрями, що залишаються актуальними у тій чи іншій формі й донині.

Другий етап пов'язаний із початком інституційної співпраці з Європейським Союзом. У 1994 році була підписана й у 1998 році набрала чинності Угода про партнерство і співробітництво, яка заклала правові рамки для політичного діалогу та економічної інтеграції. Вона містила положення щодо адаптації українського законодавства до європейських стандартів, започаткувала процес секторальної співпраці, а також створила механізми інституційних контактів між Україною та ЄС [22, с. 94].

Угода про партнерство і співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами і їх державами-членами стала першим масштабним міжнародно-правовим документом, що системно врегулював відносини України з Європейським Союзом. Вона була підписана 14 червня 1994 року в Люксембурзі, а після тривалої процедури ратифікації в державах-членах ЄС та Україні набула чинності 1 березня 1998 року. УПС мала значення не лише як інструмент поглиблення економічних і політичних зв'язків, а й як нормативний фундамент подальшого просування України до європейської інтеграції.

Документ мав комплексний характер і складався з преамбули та десяти розділів, що охоплювали широкий спектр співпраці. Його головною метою було створення стабільних правових рамок для політичного діалогу, поступової економічної інтеграції та зближення законодавчих систем України та Європейського Союзу. УПС закріпила засади співпраці у сфері демократії, поваги до прав людини, верховенства права і ринкової економіки. Вперше на договірному рівні Україна визнала необхідність адаптації свого законодавства до *acquis communautaire* ЄС, що стало важливим кроком у процесі правової євроінтеграції.

Угода передбачала розвиток торгівлі товарами й послугами на основі принципів недискримінації та режиму найбільшого сприяння, усунення кількісних обмежень і поступову лібералізацію доступу на ринки. Водночас вона не створювала зони вільної торгівлі, а лише визначала можливість її формування у перспективі, якщо Україна досягне необхідного рівня економічного розвитку та правової сумісності. Особлива увага приділялася співробітництву у сфері енергетики, транспорту, промисловості, сільського господарства, охорони довкілля, науки та технологій.

Важливим блоком УПС було інституційне забезпечення. Для реалізації положень угоди було створено Раду співробітництва на рівні міністрів, Комітет співробітництва та низку галузевих підкомітетів. Ці органи стали регулярними майданчиками для політичного діалогу, координації економічних реформ, обговорення проблем у сфері торгівлі та узгодження законодавства. Таким чином, відносини між Україною та ЄС набули системності та постійності.

Особливе місце в УПС займали положення про політичний діалог. Вони закріплювали регулярні зустрічі на найвищому рівні, спрямовані на координацію зовнішньополітичних позицій, розвиток співпраці у сфері безпеки, врегулювання конфліктів та боротьбу з міжнародними загрозами. Для України це означало можливість активніше інтегруватися у європейський безпековий простір і поступово відходити від пострадянської орієнтації.

Юридичне значення УПС полягало у тому, що вона стала першим договором між Україною та Європейським Союзом, який мав обов'язковий характер і встановлював довгострокові правила співпраці. На її основі було започатковано масштабний процес адаптації українського законодавства до права ЄС, що охоплював митну політику, конкурентне право, стандартизацію продукції, охорону довкілля, трудове право та інші сфери. Цей процес став підґрунтям для наступних інтеграційних кроків, зокрема Угоди про асоціацію 2014 року [23, с. 18].

Значення УПС важко переоцінити. Вона фактично стала «договором першого покоління», що визначив рамки співробітництва між Україною та ЄС у кінці 1990-х — на початку 2000-х років. Хоча вона не містила перспективи членства, сам факт її укладення і реалізації дозволив Україні інституційно закріпитися в європейському просторі, створив передумови для подальшої економічної інтеграції та визначив курс на європейську правову гармонізацію. Угода стала не тільки зовнішньополітичним документом, а й каталізатором внутрішніх реформ, оскільки зобов'язувала державу до демократизації, забезпечення прав і свобод, розвитку ринкової економіки та верховенства права.

Наступний етап відзначається формуванням концептуальних документів на рівні державної політики. У 1998 році було ухвалено Стратегію інтеграції України до ЄС, а у 2002 році – План дій Україна – ЄС, які деталізували напрями законодавчого зближення, передусім у сферах економіки, безпеки, юстиції та прав людини. Ці документи стали орієнтиром для внутрішньодержавної нормотворчої діяльності.

У 2002 році президент Леонід Кучма у своєму Посланні до Верховної Ради чітко визначив вступ України до Європейського Союзу як стратегічну мету зовнішньої політики держави. Це вперше було задекларовано на найвищому офіційному рівні у формі політичного зобов'язання, що згодом відобразилося і в низці нормативно-правових актів. У цьому ж році Кабінет Міністрів ухвалив «Програму інтеграції України до Європейського Союзу», яка деталізувала кроки з адаптації законодавства України до *acquis communautaire* ЄС. У програмі визначалися конкретні сфери, де мало відбуватися зближення: економіка, митна та податкова політика, енергетика, транспорт, навколишнє середовище, стандартизація та сертифікація, захист прав людини, судова система, внутрішні справи та безпека [24, с. 40].

Ця Програма, по суті, стала першим системним документом, який виконував функцію національного плану дій із євроінтеграції ще до того, як ЄС запровадив для України власний інструмент — План дій у межах

Європейської політики сусідства. Таким чином, 2002 рік можна вважати моментом, коли європейський курс України набув характеру не лише політичної декларації, а й практичної дорожньої карти.

Завдяки цьому документу Україна взяла на себе зобов'язання проводити правову та інституційну адаптацію у великій кількості сфер, що вимагало серйозних внутрішніх реформ. Було визначено механізми моніторингу та координації виконання завдань, зокрема через створення урядових комісій та спеціалізованих підрозділів у міністерствах. Водночас у 2002 році ЄС ще не надавав Україні чіткої перспективи членства, тому акцент робився переважно на економічному та політичному партнерстві.

Значення цього етапу полягає у тому, що саме у 2002 році Україна вперше офіційно заявила про стратегічну мету — вступ до Європейського Союзу, закріпивши це в державних документах, а також розробила власний внутрішній план дій щодо поступової інтеграції. Це заклало підвалини для майбутнього Плану дій Україна – ЄС 2005 року, що став частиною Європейської політики сусідства та надав інтеграційному процесу більшої інституційної визначеності.

Значним кроком стало підписання у 2009 році в рамках «Східного партнерства» низки угод, які надали новий імпульс співробітництву. Ключовим же моментом став 2014 рік, коли була підписана та частково імplementована Угода про асоціацію між Україною та ЄС, що включає Поглиблену та всеосяжну зону вільної торгівлі. Цей документ визначив правові механізми поступової інтеграції у внутрішній ринок ЄС, обумовив масштабну адаптацію законодавства України до *acquis* ЄС у сферах митної політики, конкуренції, енергетики, транспорту, екології, захисту прав людини тощо [25, с. 111].

Подальший етап – інституційне закріплення європейської інтеграції у Конституції України. У 2019 році було внесено зміни, якими закріплено стратегічний курс держави на членство в Європейському Союзі та НАТО. Це

надало євроінтеграційному процесу статусу конституційного пріоритету і стало правовим орієнтиром для всієї системи державної влади.

Важливим сучасним етапом є надання Україні статусу країни-кандидата на вступ до ЄС у 2022 році, що зобов'язало державу до ще більш глибокої правової трансформації. У цьому контексті відбувається прискорене ухвалення законів і підзаконних актів, спрямованих на боротьбу з корупцією, реформу судової системи, посилення гарантій прав і свобод, створення прозорої ринкової економіки.

Надання Україні статусу країни-кандидата на вступ до Європейського Союзу у 2022 році стало історичною подією, яка ознаменувала якісно новий етап у відносинах між Києвом та Брюсселем. Це рішення було ухвалене 23 червня 2022 року на засіданні Європейської ради на тлі повномасштабної військової агресії Російської Федерації проти України. Подання заявки на членство відбулося 28 лютого 2022 року — через кілька днів після початку вторгнення, що мало символічний і політичний сенс, адже демонструвало прагнення українського народу остаточно визначити свою цивілізаційну ідентичність та належність до європейської спільноти. Рішення ЄС надати Україні статус кандидата стало відповіддю на безпрецедентний рівень єдності українського суспільства у прагненні інтегруватися в європейський простір та сигналом політичної підтримки у найважчий момент сучасної історії держави. Статус кандидата не означає автоматичного вступу до Європейського Союзу, проте він закріплює юридичну основу для початку переговорного процесу про членство та створює обов'язки як для ЄС, так і для України. Для самої України це означає офіційне визнання її європейської перспективи, закріпленої у статті 49 Договору про ЄС, і початок тривалої процедури виконання критеріїв, відомих як копенгагенські. Йдеться про стабільність інституцій, що гарантують демократію, верховенство права, права людини та захист національних меншин, функціонуючу ринкову економіку, здатність витримати конкурентний тиск і ринкові сили всередині Союзу, а також відповідність політичним, економічним і правовим нормам ЄС [26, с. 112].

Поряд із самим рішенням про надання статусу країни-кандидата Європейська рада окреслила низку пріоритетних реформ, виконання яких є умовою для подальшого просування на шляху інтеграції. Серед них – посилення незалежності та ефективності судової влади, впровадження антикорупційних механізмів і реформа антикорупційних інституцій, боротьба з відмиванням коштів, забезпечення медіаплюралізму, захист прав національних меншин, створення прозорості та конкурентної економічної системи. Ці завдання фактично стали своєю «дорожньою картою» для України, реалізація якої має відкрити шлях до початку переговорів про членство.

Надання статусу кандидата стало важливим зовнішньополітичним досягненням і мало колосальний внутрішньополітичний ефект. Воно підтвердило незворотність європейського вибору, закріпленого ще у 2019 році в Конституції України, та мобілізувало державні інститути до пришвидшеної адаптації законодавства і практики до стандартів ЄС. Водночас цей крок надав українському суспільству відчуття належності до великої європейської родини, що мало особливе значення в умовах війни. З боку ЄС таке рішення засвідчило новий рівень стратегічного мислення: вперше за історію Союз пішов на настільки швидке ухвалення рішення щодо надання статусу кандидата, демонструючи не лише підтримку у боротьбі України проти агресії, а й розуміння важливості її інтеграції для стабільності та безпеки всієї Європи [27, с. 91].

Таким чином, процес формування правового регулювання європейської інтеграції України складається з кількох етапів: початкового визначення стратегічного напрямку, укладення базових угод з ЄС, створення національних концептуальних документів, підписання Угоди про асоціацію, закріплення європейського курсу в Конституції та сучасного етапу адаптації до стандартів ЄС у зв'язку з набуттям статусу кандидата. Кожен із цих етапів характеризується не лише новими правовими документами, а й якісними

змінами у внутрішньому законодавстві та системі державного управління, що підтверджує незворотність євроінтеграційного процесу.

Сучасний етап правового регулювання європейської інтеграції України характеризується наявністю кількох ключових документів, які визначають стратегічний курс держави та формують правові засади її поступового наближення до членства в Європейському Союзі. Ці документи різняться за юридичною природою, але разом складають комплексну систему, що поєднує міжнародні договори, внутрішньодержавні закони і програмні акти. Найважливішим серед них є Угода про асоціацію між Україною та ЄС, підписана у 2014 році та повністю набрала чинності у 2017 році. Вона стала якісно новим форматом співпраці, адже вперше передбачила не лише політичний діалог і секторальну співпрацю, а й створення Поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі. Угода охоплює практично всі сфери життя держави – економіку, фінанси, енергетику, транспорт, охорону довкілля, соціальну політику, юстицію та безпеку. Вона має імперативний характер, оскільки зобов'язує Україну гармонізувати своє законодавство з *acquis* ЄС, що започаткувало масштабний процес правової адаптації. Цей документ фактично став дорожньою картою системних реформ і заклав основу для подальшого руху до членства [28, с. 73].

Не менш значущим є внесення у 2019 році змін до Конституції України, якими закріплено стратегічний курс держави на набуття членства в Європейському Союзі та НАТО. Ці зміни надали євроінтеграційному процесу статусу конституційного пріоритету, зробивши його обов'язковим орієнтиром для всієї системи влади. Таким чином, відмова від європейського вектора без зміни Конституції стала юридично неможливою, що підкреслює незворотність інтеграційного шляху. Конституційні норми мають фундаментальний характер і визначають не лише зовнішньополітичну, а й внутрішню політику держави, оскільки реформаторські процеси у сфері права, економіки та управління прямо пов'язані з необхідністю відповідати критеріям ЄС.

Наступним сучасним орієнтиром став комплекс рішень Європейської ради від 23 червня 2022 року, якими Україні було надано статус країни-кандидата на вступ до ЄС. Це рішення не є класичним міжнародним договором, проте воно має значний правовий і політичний зміст. Воно підтвердило право України відповідно до статті 49 Договору про Європейський Союз подавати заявку на членство і водночас окреслило перелік реформ, які мають бути виконані для переходу до наступного етапу – початку переговорів. Йдеться про зміцнення незалежності судової системи, боротьбу з корупцією, забезпечення прозорості інституцій, захист прав людини та національних меншин, реформування медіа-законодавства. Цей перелік має характер умовної «дорожньої карти» й перебуває під постійним моніторингом інституцій ЄС.

Важливу роль відіграють і щорічні звіти Європейської комісії про розширення, які з 2022 року поширюються й на Україну. У цих документах аналізується прогрес держави у виконанні зобов'язань, визначаються проблемні сфери та надаються рекомендації для подальших реформ. Хоча вони не мають обов'язкової сили, проте є ключовим індикатором політичної волі ЄС щодо відкриття переговорних глав і визначають фактичний темп інтеграції [29, с. 91].

На національному рівні важливим інструментом стала Національна програма адаптації законодавства України до права Європейського Союзу, ухвалена ще у 2004 році, але суттєво оновлена у 2014–2022 роках. Вона є внутрішньодержавним актом програмного характеру, що визначає послідовність і механізми наближення українського законодавства до *acquis communautaire*. У поєднанні з урядовими планами виконання Угоди про асоціацію цей документ забезпечує системність процесу та дає можливість оцінювати ефективність правової трансформації.

Підсумовуючи викладене, можна зазначити, що формування правового регулювання європейської інтеграції України пройшло складний і багатоступеневий шлях — від перших декларативних орієнтирів до

конкретних міжнародних зобов'язань та внутрішньодержавних реформ. Початковим етапом стали «Основні напрями зовнішньої політики України» 1993 року, які закріпили європейський вибір як стратегічний пріоритет держави. Подальший розвиток було забезпечено підписанням та набуттям чинності у 1998 році Угоди про партнерство і співробітництво, яка створила правові рамки для політичного діалогу й економічної інтеграції та започаткувала процес адаптації законодавства. Важливу роль відіграла Програма інтеграції України до ЄС 2002 року, що деталізувала напрями гармонізації права й стала передумовою для подальших спільних планів дій з ЄС. Якісно новим етапом стала Угода про асоціацію 2014 року, яка охопила практично всі сфери державного життя та визначила масштабні правові й інституційні реформи. Закріплення у 2019 році в Конституції стратегічного курсу на членство в ЄС і НАТО надало цьому процесу незворотного характеру, а надання у 2022 році Україні статусу країни-кандидата стало міжнародно-правовим підтвердженням її європейської перспективи. Сьогодні сучасна нормативна база складається з Угоди про асоціацію, конституційних змін, рішень Європейської ради, щорічних звітів Європейської комісії та внутрішніх програм адаптації законодавства. У сукупності ці документи формують комплексну й цілісну систему правових орієнтирів, яка визначає незворотність європейського курсу України та задає чіткі рамки для її правової, політичної й економічної трансформації на шляху до повноправного членства в Європейському Союзі.

2.2. Інституційна система публічного управління в контексті реалізації євроінтеграційного курсу

Інституційна система публічного управління в Україні в контексті реалізації євроінтеграційного курсу формується як комплекс взаємопов'язаних органів державної влади, органів місцевого самоврядування та спеціалізованих інституцій, діяльність яких спрямована на забезпечення ефективної імплементації європейських стандартів у національну правову і політичну систему. Вона відображає як внутрішні конституційно-правові механізми, так і зовнішні міжнародні зобов'язання, що випливають із членства України в міжнародних організаціях та участі у процесі європейської інтеграції. Провідну роль у цій системі відіграють вищі органи державної влади. Президент України, як гарант державного суверенітету і стратегічного курсу, задає політичний напрям євроінтеграції, виступає ініціатором ключових зовнішньополітичних рішень і формує порядок денний відносин з ЄС. Верховна Рада України здійснює законодавче забезпечення цього процесу шляхом ухвалення нормативно-правових актів, спрямованих на гармонізацію законодавства з *acquis* ЄС, ратифікації міжнародних угод та внесення змін до базових законів, включаючи Конституцію. Кабінет Міністрів України виконує координаційно-управлінську функцію, розробляє державні програми з імплементації Угоди про асоціацію, забезпечує адаптацію законодавства, координує діяльність центральних органів виконавчої влади та відповідає за виконання зобов'язань у сфері реформ. Системоутворюючим органом є Урядовий офіс з питань європейської та євроатлантичної інтеграції, що здійснює моніторинг, координацію і методичне забезпечення реалізації європейських політик. Міністерство закордонних справ забезпечує дипломатичний супровід інтеграційного процесу, тоді як Міністерство юстиції, Міністерство економіки, Міністерство фінансів, Міністерство внутрішніх справ, Міністерство енергетики та інші галузеві відомства відповідають за секторальну адаптацію відповідно до стандартів ЄС. Особливе

місце посідають спеціалізовані органи, зокрема Верховний Суд та Конституційний Суд, які забезпечують верховенство права й контроль за відповідністю законодавчих змін конституційним принципам. Рахункова палата і антикорупційні органи (НАБУ, НАЗК, ВАКС) забезпечують прозорість і підзвітність, що є ключовими вимогами європейської інтеграції. Своєрідним інституційним каналом взаємодії стали двосторонні органи співробітництва Україна – ЄС, утворені відповідно до Угоди про асоціацію: Рада асоціації, Комітет асоціації та численні підкомітети, які забезпечують узгодження позицій та моніторинг виконання зобов'язань. На рівні регіонального та місцевого управління важливим елементом виступають органи місцевого самоврядування, які поступово інтегруються у європейські практики управління завдяки децентралізації та участі у програмах транскордонного співробітництва. Таким чином, інституційна система публічного управління України у сфері євроінтеграції набуває комплексного та багаторівневого характеру. Вона включає політичні, законодавчі, виконавчі та судові інституції, спеціалізовані урядові офіси та антикорупційні органи, а також механізми співпраці з ЄС, що у сукупності створює основу для реалізації курсу на повноправне членство. Її ефективність визначається не лише наявністю формальних структур, а й якістю їхньої взаємодії, прозорістю, підзвітністю та здатністю до реального реформування відповідно до європейських стандартів [30, с. 41-49].

Президент України в контексті реалізації євроінтеграційного курсу займає центральне місце в інституційній системі публічного управління, оскільки саме він відповідно до Конституції є главою держави та гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності й дотримання стратегічного курсу зовнішньої політики. Його роль у сфері європейської інтеграції поєднує політичний, дипломатичний та координаційний виміри, що робить його ключовою фігурою у формуванні й реалізації європейського напрямку розвитку.

Президент визначає основні напрями зовнішньої політики держави і через свої укази, послання та офіційні виступи формує політичний порядок денний євроінтеграції. Саме він виступає ініціатором укладення міжнародних договорів з Європейським Союзом, підписує угоди, спрямовує їх на ратифікацію у Верховну Раду та забезпечує подальший контроль за їх виконанням. Показовим прикладом є активна участь президентів України у процесі підписання та просування Угоди про асоціацію з ЄС, яка стала фундаментальним документом інтеграційного курсу [31, с. 90].

Важливою функцією президента є представництво України на міжнародній арені, передусім на зустрічах високого рівня з керівництвом інституцій ЄС і державами-членами. Президент проводить переговори з Європейською радою, Європейською комісією, Європейським парламентом, формує політичну аргументацію щодо необхідності наближення України до членства, координує підтримку з боку стратегічних партнерів. У кризових ситуаціях, як-от під час подання заявки на вступ до ЄС у лютому 2022 року чи переговорів про надання статусу кандидата, саме президент виступав основним суб'єктом, що забезпечив швидке ухвалення рішень на рівні європейських інституцій.

Президент також виконує роль координатора між різними гілками влади у сфері євроінтеграції. Його політичні ініціативи стають орієнтиром для законодавчої діяльності Верховної Ради та виконавчої роботи Кабінету Міністрів. Призначення ключових посадових осіб у сфері зовнішньої політики, безпеки, судової влади і правоохоронних органів відбувається за активної участі глави держави, що впливає на здатність України відповідати критеріям членства в ЄС. Водночас президент через створені ним консультативно-дорадчі органи – наприклад, Національну раду з питань європейської та євроатлантичної інтеграції – сприяє координації між урядом, парламентом і громадянським суспільством.

Не менш важливим є символічний і комунікативний вимір діяльності президента. Його публічні звернення, міжнародні візити, участь у самітах ЄС

формують образ України як невід'ємної частини європейського простору та демонструють політичну волю до незворотності інтеграційного процесу. У період війни ці функції набули особливої ваги, адже президент особисто лобіює підтримку України на рівні європейських столиць і водночас репрезентує готовність держави до реформ, необхідних для вступу в ЄС.

Отже, президент України є стрижневим інститутом у системі публічного управління євроінтеграційним курсом, поєднуючи функції політичного лідера, міжнародного представника, координатора реформ та гаранта конституційно закріпленого стратегічного напрямку. Його ефективність безпосередньо визначає темпи інтеграції та якість внутрішніх трансформацій, адже саме президент здатен мобілізувати інші гілки влади й суспільство на виконання вимог, поставлених Європейським Союзом [32, с. 75].

Верховна Рада України у контексті реалізації євроінтеграційного курсу посідає провідне місце як єдиний орган законодавчої влади, що забезпечує правову основу для адаптації внутрішньої системи до стандартів Європейського Союзу. Її роль полягає не лише у формальному ухваленні законів, а й у формуванні стратегічних засад державної політики, ратифікації міжнародних договорів та парламентському контролю за виконанням зобов'язань України перед ЄС. Саме через діяльність парламенту відбувається поступове наближення національної правової системи до *acquis communautaire*, що є ключовою умовою повноправного членства.

Насамперед Верховна Рада виконує функцію законодавчого забезпечення євроінтеграції. Вона ухвалює закони, які гармонізують національне право з нормами ЄС у сферах економіки, фінансів, митної політики, конкуренції, енергетики, транспорту, охорони довкілля, правосуддя та внутрішніх справ. Багато з цих законів розробляються відповідно до Національної програми адаптації законодавства України до права ЄС та урядових планів виконання Угоди про асоціацію. Безпосередньо парламентом здійснюється кодифікація, внесення змін до базових законів, ухвалення нових

нормативно-правових актів, які відображають європейські стандарти у сфері захисту прав людини, демократичного врядування та боротьби з корупцією. Важливою функцією є також ратифікація міжнародних договорів України з ЄС. Саме Верховна Рада у 2014 році ратифікувала Угоду про асоціацію, що стало історичним кроком і водночас актом політичної відповідальності. Від її рішень залежить вступ у силу міжнародних документів, які визначають інтеграційний курс країни, і саме парламент забезпечує легітимність цього процесу на рівні внутрішнього права [33, с. 67].

Крім того, Верховна Рада здійснює парламентський контроль за діяльністю виконавчої влади у сфері євроінтеграції. Через комітети, зокрема Комітет з питань інтеграції України до ЄС, відбувається аналіз відповідності законопроектів європейським стандартам, моніторинг виконання урядом міжнародних зобов'язань, підготовка висновків та рекомендацій. Ця діяльність дозволяє підвищувати якість правотворчості, уникати колізій та дублювання, а також відслідковувати прогрес адаптації законодавства.

Верховна Рада також виконує функцію політичного представництва інтеграційного курсу. Через міжпарламентські групи, співпрацю з Європейським парламентом, участь у Парламентському комітеті асоціації вона формує політичний діалог на рівні законодавчих органів. Це має не лише символічне, а й практичне значення, адже сприяє гармонізації позицій, отриманню технічної допомоги, посиленню ролі України у міжпарламентських європейських інституціях.

Особливе значення мають конституційні зміни 2019 року, якими закріплено стратегічний курс на членство в ЄС і НАТО. Цей акт було ухвалено саме Верховною Радою, що свідчить про ключову роль парламенту у визначенні незворотності інтеграційного шляху. У такий спосіб законодавча влада взяла на себе політичну і правову відповідальність за забезпечення європейського напряму розвитку держави [34, с. 82].

Отже, Верховна Рада України є невід'ємним елементом інституційної системи реалізації євроінтеграційного курсу. Вона забезпечує правову

адаптацію, ратифікацію міжнародних угод, здійснює контрольні функції та політичне представництво інтеграції на міжпарламентському рівні. Її ефективність безпосередньо визначає швидкість і якість європейських реформ, адже саме парламент надає юридичну силу усім рішенням, які поступово наближають Україну до стандартів Європейського Союзу.

Кабінет Міністрів України у контексті реалізації євроінтеграційного курсу виступає центральним органом виконавчої влади, на який покладено ключову відповідальність за практичне втілення політичних рішень у сфері інтеграції до Європейського Союзу. Його роль полягає у забезпеченні системної координації всієї діяльності державних органів щодо виконання міжнародних зобов'язань, передусім тих, що випливають із Угоди про асоціацію та сучасних рішень Європейського Союзу, зокрема щодо статусу країни-кандидата. Кабінет Міністрів є органом, який безпосередньо трансформує стратегічні зовнішньополітичні пріоритети у конкретні державні програми, плани дій, нормативні акти та адміністративні процедури.

Уряд здійснює розробку та реалізацію щорічних планів імплементації Угоди про асоціацію, які деталізують завдання для міністерств та відомств у сферах економіки, енергетики, транспорту, довкілля, юстиції, безпеки, прав людини тощо. Саме Кабінет Міністрів відповідає за гармонізацію законодавства з *acquis communautaire*, розробляючи урядові законопроекти та забезпечуючи їх внесення на розгляд Верховної Ради. Важливим напрямом є підготовка підзаконних актів, які регламентують технічні стандарти, сертифікацію, регуляторну політику, конкуренцію, митні й податкові процедури, тобто ті сфери, де необхідна деталізація вимог ЄС [35, с. 19].

Окреме місце займає координаційна функція уряду. Через Урядовий офіс з питань європейської та євроатлантичної інтеграції Кабінет Міністрів здійснює контроль за виконанням міністерствами й іншими центральними органами виконавчої влади завдань, визначених у програмних документах. Цей офіс виконує роль «комунікаційного вузла» між українськими органами влади та інституціями ЄС, забезпечуючи прозорість, узгодженість і

системність у роботі. Кабінет Міністрів також готує щорічні звіти про виконання Угоди про асоціацію та подає їх на розгляд парламенту і громадськості, що є важливим елементом демократичної підзвітності.

Важливим є й міжнародний вимір діяльності уряду. Прем'єр-міністр, віцепрем'єри та профільні міністри беруть участь у засіданнях Ради асоціації Україна – ЄС, комітетів і підкомітетів, які створені на основі Угоди про асоціацію. Саме вони ведуть переговори щодо секторальної інтеграції, обговорюють доступ України до внутрішнього ринку ЄС, питання енергетичної безпеки, цифрової трансформації, транспортних коридорів. Таким чином, уряд є виконавцем політичних рішень, ухвалених на рівні президента та парламенту, але водночас формує власний порядок денний у переговорах з ЄС, який ґрунтується на практичних потребах держави.

Кабінет Міністрів також відповідає за організацію реформ у сферах, визначених пріоритетними для вступу в ЄС, таких як судова система, антикорупційна політика, захист прав людини, децентралізація, державне управління. Саме уряд розробляє й реалізує стратегії та дорожні карти реформ, визначає строки їх виконання, залучає міжнародну технічну допомогу, координує діяльність із міжнародними партнерами. У кризових умовах, зокрема в період війни, Кабінет Міністрів виконує ще й мобілізаційну функцію, спрямовуючи європейську підтримку на відновлення критичної інфраструктури, економіки та соціальної сфери.

Узагальнюючи викладене, можна стверджувати, що інституційна система публічного управління України в контексті реалізації євроінтеграційного курсу являє собою складний багаторівневий механізм, у якому ключові функції розподілені між усіма основними гілками влади та спеціалізованими інституціями. Президент України виконує стратегічну й координуючу роль: саме він визначає політичний курс, виступає гарантом конституційно закріпленого європейського напрямку, представляє державу на міжнародному рівні та забезпечує узгодженість дій усіх органів влади. Верховна Рада України забезпечує законодавче оформлення інтеграційних

процесів, ухвалюючи закони, що гармонізують національне право з *acquis* ЄС, ратифікуючи міжнародні договори та здійснюючи парламентський контроль за виконанням урядових зобов'язань. Кабінет Міністрів України, у свою чергу, реалізує політичні рішення на практиці: розробляє та виконує програми імплементації Угоди про асоціацію, координує діяльність міністерств і відомств, готує законопроекти та забезпечує адаптацію секторального законодавства. Важливими складовими системи є урядові офіси з питань європейської інтеграції, профільні комітети Верховної Ради, а також судові й антикорупційні інституції, які відповідають за верховенство права та прозорість, що є ключовими вимогами ЄС. До цього додаються органи місцевого самоврядування, які інтегрують європейські стандарти управління на регіональному рівні, та спільні органи Україна – ЄС (Рада асоціації, Комітети, підкомітети), що забезпечують постійний політичний і технічний діалог. У сукупності ця система створює цілісну рамку, в якій стратегічні політичні рішення, правове забезпечення та адміністративна імплементація взаємопов'язані й спрямовані на виконання умов членства в ЄС. Її ефективність залежить від здатності органів влади діяти узгоджено, прозоро й результативно, адже лише за умови взаємодії всіх складових — від президента і парламенту до уряду та місцевих органів — євроінтеграційний курс може бути реалізований у повному обсязі.

2.3. Гармонізація національного законодавства України з правом Європейського Союзу

Гармонізація національного законодавства України з правом Європейського Союзу є одним із центральних та найскладніших процесів у реалізації євроінтеграційного курсу держави, адже вона передбачає не лише формальне наближення нормативно-правової бази до *acquis communautaire*, а й глибинну трансформацію правової системи, інституційних механізмів і навіть правової культури. Суть цього процесу полягає у поступовому приведенні норм українського законодавства у відповідність до стандартів ЄС у тих сферах, які визначені Угодою про асоціацію та міжнародними зобов'язаннями України. Гармонізація виконує подвійну функцію: з одного боку, вона є вимогою для інтеграції в європейський правовий простір, а з іншого — каталізатором внутрішніх реформ, спрямованих на забезпечення верховенства права, демократії та ринкової економіки [36, с. 44].

Юридичною основою для гармонізації стало підписання Угоди про партнерство і співробітництво 1994 року, де вперше було закріплено положення про необхідність зближення законодавства. Проте якісно новий етап розпочався з Угоди про асоціацію 2014 року, яка чітко визначила напрями і сфери гармонізації та встановила часові рамки для адаптації. Відповідно до цього документа Україна зобов'язалася імплементувати значний масив європейських норм у сферах митної та податкової політики, конкуренції, державних закупівель, енергетики, транспорту, охорони довкілля, захисту прав споживачів, трудового права, безпеки харчових продуктів та інших. Таким чином, гармонізація набула системного характеру, перетворившись на багаторівневий процес, що охоплює як матеріальне право, так і процедурні механізми його реалізації.

На національному рівні ключовим інструментом цього процесу стала Національна програма адаптації законодавства України до права ЄС, ухвалена у 2004 році. Вона визначила пріоритетні сфери адаптації та методологію

аналізу відповідності українських законів *acquis communautaire*. Згодом цю програму було оновлено та конкретизовано у відповідності до вимог Угоди про асоціацію. Кабінет Міністрів України, профільні міністерства, Верховна Рада через Комітет з питань інтеграції до ЄС, а також Урядовий офіс з питань європейської та євроатлантичної інтеграції забезпечують безпосереднє здійснення цього процесу. Крім того, у парламентській процедурі закріплено обов'язок аналізувати кожен законопроект на предмет його відповідності європейському праву [37, с. 17-18].

Гармонізація має значні виклики. Це насамперед масштабність *acquis communautaire*, яке охоплює десятки тисяч актів і постійно оновлюється. Україна змушена не лише перекладати та імплементувати ці акти, а й створювати інституційні механізми для їх виконання та контролю. Водночас процес ускладнюється політичними та економічними факторами, зокрема війною, браком ресурсів та інституційною інерцією. Незважаючи на це, за останні роки Україна досягла відчутного прогресу у сферах митної політики, енергетики, ринку газу й електроенергії, закупівель і цифрової трансформації, де національні правила наблизилися до європейських.

Значення гармонізації полягає в тому, що вона створює передумови для реальної інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС, відкриває можливості для участі у програмах і агенціях Союзу, забезпечує визнання українських стандартів і сертифікацій у Європі. Крім того, вона сприяє зміцненню правової системи всередині держави, підвищує прозорість і підзвітність органів влади, формує довіру інвесторів і громадян. У перспективі гармонізація є не просто технічним процесом, а основним критерієм готовності України до членства, оскільки саме рівень відповідності *acquis* визначає можливість відкриття і закриття переговорних глав у процесі вступу.

Отже, гармонізація національного законодавства з правом Європейського Союзу є стратегічним завданням і водночас складним викликом для України. Вона вимагає комплексного підходу, політичної волі, інституційної спроможності та стабільної динаміки реформ. Від її успішності

залежить не лише швидкість інтеграційного процесу, а й якість внутрішньої правової та державної системи, яка має відповідати високим стандартам демократії, верховенства права та прав людини, що є фундаментом членства в Європейському Союзі.

Проблеми гармонізації національного законодавства України з правом Європейського Союзу є багатовимірними й охоплюють як суто юридичні, так і політичні, інституційні та соціально-економічні аспекти. Передусім варто зазначити проблему масштабності та динамічності *acquis communautaire*. Право ЄС є складною і постійно оновлюваною системою, яка налічує десятки тисяч актів, директив, регламентів, рішень і судових прецедентів. Для України адаптація до такого обсягу норм означає величезне навантаження на правотворчу й адміністративну систему. Навіть переклад, систематизація та актуалізація цих актів потребують значних ресурсів і часу, тоді як їх імплементація у внутрішній правопорядок вимагає постійного моніторингу і своєчасного внесення змін. Внаслідок цього виникає явище «правового відставання», коли прийняті Україною акти вже не відповідають оновленим нормам ЄС [38, с. 92].

Іншою серйозною проблемою є інституційна спроможність. Хоча в Україні створено Урядовий офіс з питань європейської інтеграції, профільні комітети у Верховній Раді та спеціалізовані підрозділи в міністерствах, їх кадровий та експертний потенціал часто є недостатнім для опрацювання складних правових масивів. Бюрократична інерція, часта зміна кадрів, політична залежність від владних циклів знижують якість роботи з адаптації. Відсутність системного підходу на ранніх етапах призводила до фрагментарності змін: ухвалювалися окремі закони чи поправки, але не створювалася цілісна картина зближення з *acquis*.

Серйозним викликом залишається проблема політичної волі та послідовності. Євроінтеграційний курс проголошується незворотним, однак його реалізація часто стикається з опором політичних і бізнес-еліт, для яких прозорість, антикорупційні механізми, ринкова конкуренція чи незалежність

судової системи становлять загрозу їхнім інтересам. Це призводить до формального ухвалення законів без реального впровадження або до свідомого затягування реформ [39, с. 55].

Важливою проблемою є й ресурсне забезпечення. Гармонізація потребує значних фінансових інвестицій: від перекладу й адаптації законодавства до створення нових інституцій, підготовки кадрів, технічного переоснащення та проведення інформаційних кампаній. Для України, особливо в умовах війни та економічної кризи, мобілізація достатніх ресурсів є складним завданням, через що реформи реалізуються повільніше або частково.

Не менш суттєвою є проблема узгодження між різними гілками влади. Часто парламент і уряд мають різні бачення темпів і форм гармонізації, що створює колізії й затримки у законотворчому процесі. Судова влада, покликана забезпечувати сталість та однаковість застосування норм, не завжди має достатній рівень кваліфікації для правильного тлумачення й застосування актів, що адаптуються до європейських стандартів.

Додатковим бар'єром є відсутність достатнього рівня правової культури та обізнаності у суспільстві. Європейські норми у сферах довкілля, трудових прав, споживчого захисту чи антикорупції часто сприймаються як суто формальні вимоги «ззовні», а не як необхідність для якісного розвитку держави. Це породжує низьку ефективність правозастосування: закони ухвалюються, але їх дотримання залишається проблематичним.

Особливо складною є гармонізація у сферах, які безпосередньо зачіпають економічні інтереси та політичні баланси: енергетика, сільське господарство, фінансовий ринок, сфера державних закупівель. Тут відбувається зіткнення європейських вимог із національними традиціями ведення бізнесу, лобістськими інтересами та корупційними практиками.

Основні проблеми гармонізації законодавства України з правом ЄС полягають у надмірній масштабності та мінливості *acquis*, обмеженій інституційній спроможності, браку політичної волі, нестачі ресурсів, колізіях між гілками влади, низькому рівні правової культури та опорі з боку

зацікавлених груп. Подолання цих проблем потребує комплексного підходу: створення стійких інституцій, підвищення професійного рівня кадрів, стабільності у правотворчій політиці, широкого залучення громадянського суспільства й міжнародної підтримки. Лише за умови системної роботи у цих напрямках Україна зможе забезпечити реальну, а не декларативну гармонізацію із законодавством Європейського Союзу.

Шляхи вирішення проблем гармонізації національного законодавства України з правом Європейського Союзу передбачають комплексний і довготривалий підхід, що охоплює політичний, правовий, інституційний та соціальний рівні. Насамперед необхідним є забезпечення сталої політичної волі, яка б не залежала від зміни владних еліт чи політичних циклів. Євроінтеграційний курс уже закріплений у Конституції, однак на практиці він потребує безперервного підтвердження через конкретні дії. Для цього важливо зберігати стратегічну узгодженість між президентом, парламентом і урядом, забезпечуючи координацію їхніх ініціатив і уникнення суперечностей у законодавчому процесі. Політична воля має підкріплюватися публічними зобов'язаннями, прозорими дорожніми картами реформ і регулярною підзвітністю суспільству щодо їх виконання.

Другим напрямом вирішення проблем є посилення інституційної спроможності органів влади. Для цього потрібно забезпечити стабільність кадрового складу органів, що відповідають за євроінтеграцію, підвищувати рівень їх професійної підготовки, створювати потужні аналітичні й експертні центри при міністерствах і комітетах Верховної Ради. Варто розвивати практику залучення зовнішніх експертів та науковців до оцінки законопроектів, а також розширювати співпрацю з інституціями ЄС у рамках програм технічної допомоги. Розбудова ефективних інституцій має спиратися на сучасні інструменти державного управління — електронні системи моніторингу, автоматизацію процесів, прозорі механізми звітності та аудиту. Вирішальним є також ресурсне забезпечення гармонізації. Україна потребує фінансової й технічної допомоги з боку ЄС для підтримки перекладу й

систематизації *acquis*, проведення тренінгів для держслужбовців, модернізації інфраструктури у сферах енергетики, транспорту, довкілля та цифрової економіки. Внутрішнє фінансування має доповнюватися цільовими європейськими програмами, грантами та інвестиційними механізмами. Для раціонального використання ресурсів потрібно запровадити чіткі критерії пріоритетності сфер адаптації, спрямовуючи зусилля на ті галузі, що мають найбільше значення для інтеграції у внутрішній ринок ЄС.

Подолання проблеми фрагментарності законодавчих змін можливе через створення єдиної системної стратегії гармонізації. Йдеться не лише про оновлення Національної програми адаптації законодавства, а й про формування стабільного багаторічного плану, який містив би чіткі етапи, дедлайни, відповідальних виконавців і механізми контролю. Такий план має стати обов'язковим до виконання для всіх гілок влади й бути прозорим для суспільства та міжнародних партнерів. При цьому варто запровадити механізм регулярної оцінки ефективності гармонізації, включно з незалежними експертними аудитами [40, с. 22].

Не менш важливим є розвиток правової культури і підвищення рівня суспільної підтримки євроінтеграційних реформ. Для цього слід проводити інформаційні кампанії, які пояснюватимуть значення нових норм не як нав'язаних ззовні, а як інструментів поліпшення життя громадян. Участь громадянського суспільства, бізнес-асоціацій і професійних спільнот у процесі підготовки законодавчих змін сприятиме їхній реалістичності й ефективності. Активна комунікація між владою та суспільством допоможе зменшити опір до реформ у сферах, де вони зачіпають економічні інтереси або звичні практики. Окремо варто зазначити, що гармонізація законодавства потребує не лише ухвалення актів, а й реального забезпечення їх виконання. Для цього потрібно реформувати судову систему, правоохоронні органи, органи контролю та регулювання, щоб нові норми діяли не формально, а фактично. Запровадження європейських стандартів прозорості, підзвітності й антикорупційних практик є невід'ємною складовою цього процесу.

Шляхи вирішення проблем гармонізації законодавства України з правом ЄС полягають у поєднанні політичної рішучості, інституційної модернізації, належного ресурсного забезпечення, стратегічного планування та розвитку правової культури. Це не одноразовий акт, а тривалий процес, який вимагає системності, узгодженості дій усіх гілок влади й підтримки суспільства. Лише за умови комплексного підходу Україна зможе подолати бар'єри, що уповільнюють її правове зближення з Європейським Союзом, і забезпечити реальну інтеграцію у європейський правовий простір.

Отже, вирішення проблем гармонізації законодавства України з правом ЄС потребує комплексного підходу. Ключовими чинниками є забезпечення сталої політичної волі та узгодженості між усіма гілками влади, посилення інституційної спроможності органів, що відповідають за адаптацію права, а також створення стабільної довгострокової стратегії із чіткими етапами та механізмами контролю. Важливу роль відіграє належне фінансове та технічне забезпечення процесу, в тому числі завдяки підтримці ЄС, а також розвиток правової культури та широке залучення громадянського суспільства і бізнесу. Головним завданням є не лише ухвалення законів, а й реальне забезпечення їх виконання через реформовані судові та контрольні інституції. Лише за умови поєднання цих чинників гармонізація може стати дієвою, а Україна – поступово інтегруватися у європейський правовий простір.

РОЗДІЛ III

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

3.1. Виклики та обмеження в імplementації європейських стандартів публічного управління

Виклики імplementації європейських стандартів публічного управління в Україні пов'язані з переходом від пострадянської моделі адміністрування до системи, побудованої на принципах верховенства права, відкритості, підзвітності, ефективності та орієнтації на громадянина. Вони охоплюють не лише юридичні та інституційні трансформації, а й глибокі соціально-політичні зміни, які потребують часу, ресурсів, політичної стабільності та зрілої управлінської культури. Європейські стандарти вимагають мінімізації бюрократичного тиску, прозорих процедур, сервісного підходу до роботи органів влади та запобіжників проти корупції — і саме ці аспекти є найскладнішими для запровадження.

Одним із ключових викликів є трансформація управлінської культури. Тривалий час система державної служби була орієнтована на контроль, накази, ієрархічність, а не на партнерство з громадянами. Перехід до моделі *good governance* передбачає пріоритет довіри, взаємодії та сервісності. Проте така зміна вимагає оновлення кадрів, переосмислення ролі чиновника, формування нових етичних стандартів відповідальності. Часто європейські норми формально впроваджуються, але не працюють у реальній практиці через інерційне мислення, опір системи та відсутність мотивації до змін [41, с. 108].

Не менш значущим є виклик децентралізації. Європейська модель управління передбачає сильне місцеве самоврядування, здатне самостійно приймати рішення, розпоряджатися бюджетами і брати відповідальність за розвиток громади. В Україні реформа децентралізації стала однією з

найуспішніших трансформацій, проте її завершення потребує подальшого перерозподілу повноважень, фінансової автономії органів місцевого рівня, підготовки кадрового ресурсу на місцях. Нерівномірність спроможності громад, розрив у розвитку центрів і периферії, брак менеджерських компетенцій місцевих службовців створюють ризики повторної централізації. Серйозним бар'єром для імплементації європейських стандартів є корупція. Вона знижує ефективність реформ, дискредитує управлінські інститути, породжує недовіру населення та міжнародних партнерів. Навіть створення антикорупційної інфраструктури — НАБУ, САП, ВАКС — не гарантує автоматичного викорінення корупції, якщо суспільство не поділяє цінностей прозорості та законності. Європейська модель публічного управління базується на довірі громадян до влади, а для України це все ще виклик, що потребує системних культурних змін.

Кадрова проблема — один із найгостріших викликів. Європейські стандарти передбачають професійну, політично неупереджену державну службу, тоді як в Україні тривалий час призначення залежали від політичних і бізнесових інтересів. Навіть після реформування служби, конкурси, декларування та навчальні програми не завжди забезпечують якісне оновлення персоналу. Брак фахівців, мотиваційна яма, низька заробітна плата та відтік молодих кадрів у приватний сектор ускладнюють ефективність модернізації.

Важливою перешкодою залишається недосконалість нормативно-правової бази. Європейські стандарти часто вимагають комплексного перегляду законодавства, ліквідації дублювань, спрощення процедур, гармонізації з правом ЄС. Проте існує загроза фрагментарності, коли окремі положення імплементуються без скоординованої логіки, що створює правові колізії та перевантажує систему. Ускладнює процес і військовий контекст, який вимагає оперативних рішень, не завжди сумісних із процедурністю європейського типу управління [42, с. 89].

Отже, імплементація європейських стандартів публічного управління для України — це складне завдання, що виходить за межі юридичних змін.

Воно включає модернізацію політичних інститутів, оновлення управлінської культури, боротьбу з корупцією, розвиток місцевого самоврядування, цифровізацію, зміцнення довіри між владою та суспільством. Євроінтеграція — не одномоментний акт, а тривалий процес демократичної зрілості, який потребує сталості реформ, відповідальності політичних еліт і активної участі громадян. Саме подолання цих викликів визначатиме якість української державності та її готовність до повноцінного входження в європейський політичний простір.

Шляхи вирішення викликів імплементації європейських стандартів публічного управління в Україні передбачають комплексний, поетапний та системний підхід, спрямований не лише на формальне запозичення норм, а на їх реальне закріплення в інституційній практиці та управлінській культурі. Успішна інтеграція європейських принципів *governance* залежить від здатності держави забезпечити ефективність реформ, їх незворотність, сталу підтримку суспільства та інституцій, здатних забезпечити контроль і результативність змін. Насамперед необхідним є посилення інституційної спроможності державних органів — створення структур, які здатні не просто впроваджувати реформи, а підтримувати їх у довгостроковій перспективі. Це означає мінімізацію надмірної бюрократії, спрощення адміністративних процедур, підвищення прозорості регуляторної діяльності, розвиток цифрових сервісів, що знижують корупційні ризики та забезпечують швидку взаємодію держави із громадянами.

Важливим напрямом є модернізація державної служби. Упровадження європейських стандартів вимагає професійного кадрового ядра, заснованого на принципах меритократії, неупередженості, політичної незалежності, постійного підвищення кваліфікації та прозорих конкурсів на зайняття посад. Для цього необхідне системне навчання державних службовців, включення у програми підготовки сучасних управлінських практик, державної етики, антикорупційної поведінки, публічної комунікації, кризового менеджменту. Ефективним підходом може бути партнерство з університетами ЄС, участь у

програмах обміну, стажуваннях, міжнародних управлінських школах, що формуватиме нову генерацію публічних менеджерів.

Боротьба з корупцією повинна мати комплексний і водночас практичний характер. Ключовим є не лише існування спеціалізованих антикорупційних органів, а й їх реальна незалежність, підкріплена належним фінансуванням, правовими механізмами захисту та невідворотністю відповідальності. Посилення прозорості державних витрат, обов'язкове електронне декларування, відкриті тендерні процедури через системи ProZorro, цифровий аудит управлінських рішень — інструменти, що мінімізують вплив людського фактору й створюють самоочисний механізм влади. Одночасно необхідно стимулювати громадянський контроль — медіа, громадські організації, експертні середовища, які виконуватимуть роль зовнішнього нагляду та формуватимуть культуру нетерпимості до корупції.

Завершення децентралізації є ще одним шляхом інтеграції європейських стандартів. Для цього потрібно забезпечити громади стабільними фінансовими ресурсами, рівним доступом до інфраструктури, розвивати управлінські компетентності місцевих органів, посилювати інституційну автономію, залучати населення до ухвалення рішень. Чим сильніші й більш професійні громади — тим стійкіша держава, адже демократія починається на місцевому рівні. Важливою складовою є *digital governance* — перехід до електронного урядування, сервісних центрів, аналітичних баз даних, автоматизованої взаємодії між установами, що мінімізує людські зловживання й пришвидшує процеси управління [43, с. 66].

Не менш важливим шляхом є розвиток правової культури суспільства. Європейські стандарти передбачають активного громадянина, здатного контролювати владу, відстоювати права, брати участь у реформах. Тому освіта, доступ до правової інформації, залучення молоді до публічної політики, просвітницькі програми для громад є каталізаторами демократичних змін. Без запиту суспільства навіть найкращі реформи не стануть стійкими. Тому формування довіри між державою й громадянами, розвиток культури

діалогу, відкритість влади, регулярна звітність — необхідні умови якісної імплементації стандартів ЄС.

Шляхи подолання викликів імплементації європейських стандартів публічного управління полягають у реформуванні державної служби, антикорупційній прозорості, зміцненні місцевого самоврядування, цифровізації, формуванні нової управлінської культури, розвитку правосвідомості громадян та партнерстві з європейськими інституціями. Це не технічні кроки, а глибока цивілізаційна трансформація, успіх якої залежить від синергії держави, громад і політичної волі, здатної забезпечити незворотність європейського курсу України [44, с. 70].

Обмеження в імплементації європейських стандартів публічного управління в Україні пов'язані з цілою системою структурних, нормативних, ментальних та економічних бар'єрів, які сповільнюють адаптацію управлінських практик ЄС і заважають їхньому повноцінному вкоріненню. Запровадження принципів *good governance*, прозорості, підзвітності, сервісності держави та верховенства права наштовхується на інституційні традиції попередніх десятиліть, політичну мінливість, обмежені кадрові та фінансові ресурси, а також на складний зовнішній контекст, пов'язаний із війною, нестабільністю та конкуренцією владних інтересів.

Одним із суттєвих обмежень є розрив між формальним законодавчим імпортом європейських норм та їх фактичною реалізацією. Часто реформи ухвалюються як політичне зобов'язання перед ЄС, але не забезпечуються належним інституційним підґрунтям, фінансуванням, контролем виконання та кадровою підтримкою. У результаті — європейські стандарти працюють лише на папері, а механізми електронного урядування, управлінські процедури, антикорупційні інструменти перетворюються на декларативні. Недостатні механізми координації та оцінювання результатів реформ також не дозволяють забезпечити незворотність змін.

Критичним обмеженням є корупційність державного сектору. Європейські стандарти вимагають прозорого розподілу ресурсів, відкритих

закупівель, підзвітності службовців, однак у реальності корупція залишається бар'єром, що руйнує довіру громадян і партнерів. Навіть наявність НАБУ, САП та ВАКС не усуває проблеми, якщо корупційні схеми підтримуються політичними та бізнесовими групами. В умовах такої системи європейські механізми стають складними для імплементації через протидію з боку тих, хто втрачає вплив та ресурси.

Так само суттєвим обмеженням є кадрова слабкість державної служби. Впровадження європейських стандартів потребує професійних, модернізованих та мотивованих управлінців, тоді як реальний стан кадрового потенціалу характеризується низькими зарплатами, відтоком фахівців, формальним проходженням навчань, політичними призначеннями й відсутністю меритократії. Це призводить до ситуації, коли нормативна модернізація не підкріплюється виконавчою спроможністю системи.

Серйозним обмеженням є й нерівномірність розвитку регіонів. Децентралізація передбачає самостійність і фінансову відповідальність громад, проте рівень їхньої готовності різний. Частина територій має достатній управлінський, економічний та інфраструктурний потенціал, інші — потребують ресурсів, кадрів і знань. Ця диспропорція ускладнює уніфіковане впровадження європейських стандартів на місцевому рівні, створюючи нерівності в якості послуг для громадян [45, с. 90].

Зовнішній контекст — повномасштабна війна, економічна нестабільність, бюджетні обмеження — також знижує темпи імплементації реформ. В умовах воєнних ризиків держава вимушено переходить до режиму централізації й оперативного управління, що суперечить європейським вимогам довгострокової процедурності, плановості та розширення місцевої автономії. Фінансові ресурси спрямовуються на оборону, що скорочує можливості для інституційної модернізації, цифрової трансформації, навчання кадрів.

Таким чином, обмеження впровадження європейських стандартів публічного управління в Україні охоплюють системну корупцію, слабкість

інституційної спроможності, кадровий дефіцит, політичну турбулентність, дисбаланси децентралізації, ресурсні й безпекові фактори. Вони вказують, що одне лише законодавче запровадження європейських норм не гарантує успіху — необхідні глибокі зміни управлінської культури, політичної відповідальності та готовності держави будувати публічну владу не як інструмент контролю, а як сервіс для громадян та суспільства.

3.2. Роль публічної адміністрації у забезпеченні балансу між євроінтеграційними прагненнями та національними інтересами

Роль публічної адміністрації у забезпеченні балансу між євроінтеграційними прагненнями та національними інтересами є визначальною, оскільки саме вона виступає механізмом практичної реалізації державної політики, інтеграційних реформ і захисту суверенітету. У сучасних умовах Україна одночасно рухається шляхом поглибленої інтеграції до ЄС та зберігає внутрішню політичну, економічну і культурну самостійність. Цей процес потребує чіткої координації, інституційної стійкості та професійного державного менеджменту, що здатен адаптувати європейські стандарти без втрати національної унікальності та стратегічних пріоритетів [46, с. 200].

Публічна адміністрація є зв'язковою ланкою між політичними рішеннями та їх практичною реалізацією. Вона трансформує євроінтеграційні цілі у конкретні управлінські механізми: нормативно-правові зміни, модернізацію державної служби, цифровізацію, децентралізацію, впровадження стандартів прозорості й верховенства права. Саме адміністративний апарат розробляє та впроваджує інституційні рішення, які дозволяють інтегруватися до європейського правового поля, водночас утримуючи баланс із національними потребами — безпекою, економічною стійкістю, збереженням культурної ідентичності та внутрішнього суверенітету.

Забезпечення балансу передбачає здатність державного управління вести діалог між європейськими рекомендаціями та внутрішніми можливостями. Україна не може механічно копіювати моделі ЄС, адже її історичний досвід, соціальна структура, економічні ресурси та контекст війни формують особливі передумови державотворення. Тому публічна адміністрація повинна здійснювати аналітичне узгодження реформ, оцінювати їхню адаптивність, прогнозувати наслідки та забезпечувати поступовість імплементації. Важливо не тільки впровадити стандарти ЄС, а й забезпечити їхню сумісність із національною системою управління, здатність працювати в українських умовах та відповідати стратегічним інтересам держави.

Велика відповідальність покладається на державну службу як інституційне ядро, що реалізує інтеграційні політики. Саме професійний, політично неупереджений та компетентний корпус службовців визначає, чи стане євроінтеграція реальним інструментом модернізації, чи залишиться декларацією. Розвиток управлінських компетенцій, навчання кадрів за європейськими моделями, обмін досвідом із країнами-членами ЄС — усе це формує адміністративну спроможність, без якої інтеграція втрачає зміст. Публічна адміністрація виступає гарантом безперервності реформ, навіть коли політична кон'юнктура змінюється, оскільки її функція — забезпечення сталості державності та захист публічного інтересу [47, с. 155].

Не менш важливою є комунікаційна роль публічної адміністрації. Євроінтеграція потребує широкої суспільної підтримки, а відповідно — прозорого інформування громадян, діалогу з суспільством, пояснення сутності реформ та їхньої користі. Завдання держави — не лише виконати вимоги ЄС, а й зробити їх зрозумілими й прийнятними для людей. Без довіри населення реформи стають поверхневими, а будь-який опір чи нерозуміння зменшує їхню ефективність. Тому адміністрація повинна діяти як провідник європейських ідей, формуючи політичну культуру участі, відповідальності та підтримки модернізації.

Зрештою, публічна адміністрація є інструментом захисту національних інтересів у процесі євроінтеграції. Вона забезпечує, щоб адаптація законодавства, реформування управління, відкритість ринків, цифровізація, decentralisation відповідали стратегічній меті — зміцненню державності, розвитку економічного потенціалу, підвищенню якості життя громадян та інтеграції у простір демократичних цінностей. Розумне поєднання європейських вимог та внутрішніх потреб — ключ до збереження суверенітету й поступового наближення до ЄС без втрати власної ідентичності [48, с. 71].

Можемо підсумувати, що публічна адміністрація відіграє фундаментальну роль у балансуванні між євроінтеграційним курсом і національними інтересами. Вона визначає темп, якість і стійкість реформ, забезпечує їх адаптацію до українських реалій, формує міст між цінностями ЄС та українською державністю, і саме від її ефективності залежить не тільки успіх інтеграції, а й майбутнє розвитку країни.

3.3. Перспективні напрями модернізації публічного управління в умовах поглиблення інтеграційних процесів

Перспективні напрями модернізації публічного управління в умовах поглиблення інтеграційних процесів визначаються необхідністю адаптації української державності до стандартів Європейського Союзу, одночасно зберігаючи ефективність внутрішнього управління, стійкість інституцій та національну ідентичність. Модернізація не може зводитися до косметичних реформ — це процес глибокої трансформації управлінської моделі, спрямований на формування сервісної, професійної та відкритої держави, здатної забезпечити розвиток, захист прав громадян і національні інтереси в умовах євроінтеграції [49, с. 54].

Одним із ключових перспективних напрямів модернізації є цифровізація публічного управління, яка охоплює перехід від паперових процедур до електронних послуг, автоматизацію адміністративних процесів, інтеграцію

державних реєстрів, розвиток систем штучного інтелекту для управлінських рішень. Цифрове врядування посилює прозорість, зменшує корупційні ризики, пришвидшує взаємодію між державою та громадянами, робить управління гнучкішим і результативнішим. В умовах інтеграції до ЄС цифрова модернізація також забезпечує сумісність українських інституцій із європейськими адміністративними платформами та загальним ринком даних. Не менш важливим напрямом є подальша професіоналізація державної служби. Формування корпусу нової генерації управлінців, зорієнтованих на принципи ефективності, етики, підзвітності й сервісності, є основою для виконання стандартів ЄС. Реформа публічної служби має включати системне навчання, міжнародні стажування, конкурсний добір кадрів, справедливі умови праці, стимули для розвитку та формування управлінських компетенцій. Без якісного людського ресурсу жодна модернізація не здатна стати дієвою [50, с. 138].

Важливим резервом модернізації є зміцнення інституційної спроможності. Це означає гармонізацію законодавства з правом ЄС, усунення дублювання функцій, оптимізацію структури центральних органів виконавчої влади, підвищення координації між міністерствами та місцевими органами. Публічне управління має працювати як єдина інтегрована система, а не сукупність окремих інституцій. Особлива увага має приділятися механізмам аналітики державної політики, стратегічного планування та моніторингу результатів, що дозволить оцінювати ефективність реформ не декларативно, а на основі даних [51, с. 201].

Розвиток місцевого самоврядування — ще один фундаментальний напрям модернізації. Децентралізація повинна перейти від етапу формування громад до етапу їхнього змістовного зміцнення: фінансової автономії, просторового планування, кадрової підтримки, впровадження локальних інноваційних практик управління. Європейська модель governance спирається на сильні громади, і тому подальше поглиблення цього напрямку є критично важливим для інтеграції. Місцевий рівень управління стає середовищем

апробації нових адміністративних технологій — від електронної демократії до енергетичної автономії.

Антикорупційна модернізація залишається стратегічно пріоритетною. Необхідне подальше зміцнення НАБУ, САП, ВАКС, прозорість публічних фінансів, автоматизація держзакупівель, цифровий контроль рішень, захист викривачів корупції. Боротися з корупцією потрібно не лише інституційно, а й культурно — формуючи нетерпимість суспільства до нечесних практик. Корупція — це головний гальмуючий чинник інтеграції, і її зменшення є умовою входження до європейського правового простору [52, с. 245].

Перспективним напрямом є також розвиток системи участі громадян. Електронні петиції, громадські слухання, партисипативні бюджети, механізми локальної демократії створюють інструменти контролю влади та спільної відповідальності за управлінські рішення. Євроінтеграція — це не лише політичний курс, а й процес розбудови громадянського суспільства, яке стає активним партнером держави, а не її пасивним спостерігачем.

Модернізація НАБУ, САП та ВАКС є центральним напрямом трансформації публічного управління та ключовою умовою євроінтеграційного руху держави. Антикорупційна вертикаль «розслідування — обвинувачення — правосуддя», яку утворюють ці три інституції, покликана забезпечити реальну підзвітність влади, невідворотність покарання за корупційні злочини, незалежність правосуддя та прозорий державний менеджмент. Саме від ефективності їхньої роботи залежить рівень довіри громадян та міжнародних партнерів, здатність держави виконувати зобов'язання перед ЄС і гарантувати верховенство права [53, с. 56].

Модернізація НАБУ, САП і ВАКС базується на розширенні повноважень, підвищенні інституційної спроможності та впровадженні технологічних інструментів, які повинні мінімізувати корупційні ризики та пришвидшити кримінальні провадження. Одним із найважливіших нововведень є запровадження електронної системи кримінального судочинства iCase, що дозволяє автоматизувати процес розслідувань,

забезпечити повну фіксацію слідчих дій, зменшити людський фактор та підвищити прозорість взаємодії між органами. Водночас модернізація включає зміцнення правових гарантій незалежності САП, забезпечення процесуального лідерства прокурорів, покращення стандартів доказування та механізмів контролю за діяльністю детективів НАБУ. ВАКС відіграє роль завершальної ланки системи, адже саме він визначає юридичні наслідки розслідувань та формує судову практику, яка у перспективі впливає на всі інші інститути [54, с. 80].

Однак розвиток антикорупційної інфраструктури наштовхується на серйозні бар'єри. Політичні спроби змінити статус НАБУ і САП та послабити інституційну незалежність цих органів засвідчують наявність впливових груп, зацікавлених у збереженні неформального контролю над системою. Крім того, актуальною залишається проблема дефіциту кадрів, недостатнього матеріального забезпечення, надмірного навантаження детективів і прокурорів, що уповільнює темп розслідувань. Складність корупційних схем, їх міжнародний характер та використання непрозорих фінансових механізмів створюють потребу у спеціалізованих знаннях, постійному навчанні та залученні аналітичних технологій. Навіть при наявності обвинувальних актів і якісної процесуальної позиції САП, судові процеси можуть затягуватися через процедурні недосконалості законодавства, політичний тиск чи нестачу експертизи у певних категоріях справ.

Попри перешкоди, сучасна динаміка реформ демонструє рух у правильному напрямі. Антикорупційна трійка поступово переходить від стадії становлення до системної роботи з реальними результатами, збільшується кількість вироків ВАКС, активізуються розслідування щодо посадовців вищих щаблів влади, розширюється доступ суспільства до інформації про хід справ. Подальший розвиток можливий за умов укріплення незалежності НАБУ, САП та ВАКС, створення сталих фінансових і кадрових гарантій, модернізації кримінального процесуального законодавства, посилення цифрових механізмів контролю, прозорості комунікації з громадянами та формування

культури нетерпимості до корупції на всіх рівнях державної структури. У перспективі модернізація цих органів має не лише покращити інституційну ефективність, а й стати визначальним маркером готовності України до вступу в європейський простір правосуддя та політичної відповідальності.

Перспективи модернізації місцевого самоврядування в Україні пов'язані з переходом від базового етапу децентралізації, під час якого громади отримали повноваження та фінансову базу, до етапу якісного інституційного зміцнення, коли самоврядність перетвориться із декларативного принципу на повноцінний механізм демократичного врядування. Нова модель розвитку передбачає не лише розширення автономії та ресурсів територій, а й підвищення управлінської спроможності громад, цифровізацію процедур, оновлення кадрового потенціалу, модернізацію законодавства та посилення участі населення у прийнятті рішень. Такий рух формує локальну політику європейського типу — гнучку, прозору, відповідальну та зорієнтовану на потреби людей.

Одним із основних напрямів модернізації є поглиблення фінансової самодостатності громад. Попри значне збільшення бюджетів після реформи децентралізації, залежність багатьох територій від державних трансфертів залишається високою. У майбутньому важливим стане розширення податкової бази, впровадження ефективного управління комунальним майном, залучення інвестицій, розвиток міжмуніципального співробітництва, запровадження механізмів державно-приватного партнерства. Це забезпечить громадам не лише стабільне фінансування, а й реальну можливість впливати на власний розвиток, стимулювати бізнес, створювати робочі місця та покращувати якість життя населення.

Наступним перспективним вектором є цифровізація місцевого самоврядування. Перехід до електронних послуг, електронних реєстрів, автоматизованого документообігу, електронного бюджетування та систем моніторингу послуг дозволить підвищити прозорість роботи органів влади, мінімізувати корупційні ризики та забезпечити зручність взаємодії громадян з

інституціями. У майбутньому цифрове врядування може стати основою для розвитку електронної демократії на місцях, де рішення прийматимуться з урахуванням онлайн-опитувань, платформ участі та відкритих публічних даних.

Окремим стратегічним етапом стане оновлення кадрової політики. Успішність самоврядування неможлива без професійних управлінців, здатних працювати зі стратегічним плануванням, інвестиційними проектами, бюджетами, земельними ресурсами, соціальними та інфраструктурними питаннями. Перспектива модернізації передбачає впровадження системи постійного навчання службовців, створення муніципальних тренінгових центрів, розвиток кадрового резерву та впровадження обов'язкових процедур підвищення кваліфікації. Оновлення керівних команд громад та залучення молодих фахівців формуватиме управлінську культуру нового покоління.

Перспективним напрямом є зміцнення публічної участі та громадського контролю. Майбутня модель самоврядування передбачає, що громада стане не лише об'єктом управлінських рішень, а й активним співтворцем локальної політики. Партисипативне бюджетування, громадські ради, консультаційні хаби, місцеві ініціативи, електронні опитування та публічні дискусії створюють механізм постійного діалогу між владою та жителями території. Саме через розширення участі населення громади стають стійкішими, відповідальнішими та демократичнішими.

Майбутнє модернізації передбачає й інституційне оновлення законодавчої основи. Необхідним стане внесення змін до Конституції щодо закріплення статусу громад як базової ланки самоврядування, удосконалення законів про місцеве самоврядування, місцеві бюджети, територіальний устрій, впровадження механізмів контролю якості публічних послуг. Важливим напрямом стане розвиток регіональної політики, яка забезпечить вирівнювання розвитку територій, подолання диспропорцій між великими містами та сільськими громадами, підтримку депресивних районів та стимулювання економічної мобільності [55, с. 301].

У перспективі модернізація місцевого самоврядування має шанс сформувати в Україні модель управління європейського типу — з сильною громадою, автономним бюджетом, професійними службовцями, цифровими сервісами та реальним народовладдям. Це шлях до зміцнення державності, конкурентоспроможності регіонів, розвитку громадянського суспільства та повної інтеграції України у європейський політико-адміністративний простір.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження, можемо прийти до наступних висновків, а саме:

1. Євроінтеграція як політико-правовий процес є багатовимірним явищем, що охоплює трансформацію державного управління, права, економіки та суспільної моделі розвитку з орієнтацією на стандарти ЄС. Вона ґрунтується на демократичних цінностях, верховенстві права, повазі до прав людини, ринковій економіці та балансі влади, а її сутність полягає не лише у зовнішньополітичному курсі, а у внутрішній модернізації держави. Євроінтеграція передбачає гармонізацію законодавства, адаптацію інституцій до європейських норм, формування прозорості та ефективної системи управління, здатної забезпечити конкурентоспроможність України та інтеграцію у загальноєвропейський простір. Таким чином, дослідження дає підстави стверджувати, що Євроінтеграція — це тривалий, багатоетапний процес, у якому Україна не лише рухається до Європи, але й якісно змінює власну політико-правову систему. Її успіх залежить від здатності держави забезпечити верховенство права, боротьбу з корупцією, розвиток місцевого самоврядування та стійкість інституцій. Євроінтеграція формує стратегічний напрям розвитку країни, створює можливості для економічного зростання, підвищення безпеки та добробуту громадян, а також утверджує Україну як повноправного учасника європейської політичної цивілізації.

2. Національні інтереси України — це життєво важливі цінності, потреби та цілі держави і суспільства, спрямовані на забезпечення суверенітету, безпеки, сталого розвитку, гідного рівня життя та збереження культурної ідентичності. Їх структура охоплює політичні, економічні, соціальні, духовні та безпекові компоненти, а класифікація розмежовує інтереси за сферою реалізації (внутрішні та зовнішні), за значущістю (життєво важливі, стратегічні, поточні) та за часовою перспективою (коротко-,

середньо- і довгострокові). Реалізація національних інтересів відбувається через державну політику, правові механізми, систему національної безпеки, міжнародну діяльність та участь громадян у публічному управлінні. У підсумку національні інтереси визначають напрям розвитку держави, формують її пріоритети та виступають основою для внутрішньої та зовнішньої політики.

3. Методологічні підходи до дослідження публічного управління в умовах євроінтеграції полягають у комплексному аналізі явища, який поєднує системний, інституційний, правовий, порівняльний та інтеграційний підходи. Вони дають змогу розглядати управління як багаторівневу структуру взаємодії держави, громади та міжнародних інституцій, оцінювати ефективність реформ, виявляти проблеми адаптації законодавства та інституцій до стандартів ЄС. Застосування таких підходів забезпечує цілісне розуміння трансформацій у державній владі, визначення напрямів удосконалення політики й управлінських практик, а також формує науково обґрунтовану основу для модернізації публічного управління відповідно до європейських вимог.

4. Правові засади європейської інтеграції України сформовані сукупністю міжнародних угод та внутрішніх нормативних актів, що визначають напрям зближення з Європейським Союзом. Головним документом та точкою інституційного переходу стала Угода про асоціацію між Україною та ЄС, яка закріпила політичне партнерство, економічну інтеграцію і зобов'язала державу адаптувати законодавство до норм ЄС. Попередні етапи включали налагодження співпраці в межах європейської політики сусідства, укладення базових договорів та формування планів імплементації реформ. У підсумку правовий фундамент євроінтеграції забезпечив Україні механізми модернізації управління, судової системи, економіки та внутрішньої політики, заклавши основу для майбутнього членства в ЄС.

5. Інституційна система публічного управління в умовах євроінтеграції — це комплекс органів державної влади та місцевого самоврядування, які забезпечують проведення реформ, адаптацію законодавства до норм ЄС та виконання міжнародних зобов'язань України. Центральну роль відіграють уряд, парламент, профільні міністерства, антикорупційні органи, судова система та місцеві громади, що реалізують політику на практиці. Узгоджена взаємодія цих інституцій, їхня професійність, прозорість, незалежність та підзвітність є ключовими умовами успішного євроінтеграційного руху. У підсумку саме інституційна структура визначає темпи та якість реформ, ефективність наближення України до стандартів ЄС і здатність держави забезпечити сталий демократичний розвиток.

6. Гармонізація національного законодавства України з правом ЄС — це процес приведення українських законів та державних політик у відповідність до норм, принципів і стандартів Європейського Союзу. Вона включає адаптацію конституційних, адміністративних, економічних та соціально-правових норм, імплементацію директив і регламентів ЄС, реформу судової системи, антикорупційної інфраструктури та публічного управління. У підсумку гармонізація забезпечує інтеграцію України до європейського правового простору, підвищує якість державного управління, зміцнює верховенство права та наближає країну до повноправного членства в Європейському Союзі.

7. Виклики й обмеження імплементації європейських стандартів публічного управління в Україні пов'язані з трансформацією пострадянської моделі влади, необхідністю зміни управлінської культури та подоланням інституційної інерції. Серед ключових бар'єрів — корупція, недосконалість законодавства, кадровий дефіцит, недостатня цифрова інтеграція, політичні коливання, різний рівень спроможності територіальних громад та обмеженість ресурсів у воєнних умовах. Навіть за наявності формальних реформ, їхня практична реалізація часто ускладнюється опором системи, нестачею професійних кадрів і повільністю адміністративних змін. У результаті

імплементация європейських стандартів вимагає не лише правових адаптацій, а й глибоких інституційних і культурних трансформацій, без яких державне управління не зможе повністю відповідати стандартам ЄС.

8. Роль публічної адміністрації у забезпеченні балансу між євроінтеграційним курсом України та національними інтересами полягає у тому, що саме вона перетворює політичні рішення щодо інтеграції з ЄС у практичні управлінські дії. Державні інституції повинні одночасно впроваджувати європейські стандарти, реформувати законодавство й забезпечувати захист суверенітету, економічної безпеки та культурної ідентичності країни. Публічна адміністрація виступає механізмом узгодження зовнішніх вимог та внутрішніх можливостей, забезпечує стабільність реформ, ефективне управління, професійне виконання міжнародних зобов'язань і комунікацію з громадянами. У підсумку від її спроможності залежить, чи стане євроінтеграція інструментом розвитку держави та посилення національних інтересів, а не загрозою для них.

9. Перспективні напрями модернізації публічного управління в умовах поглиблення інтеграційних процесів полягають у переході від базових реформ до системної трансформації державних інституцій відповідно до європейських стандартів. Пріоритетами стають цифровізація та впровадження електронного урядування, що забезпечують прозорість, швидкість та доступність управлінських послуг; професіоналізація державної служби через розвиток кадрового потенціалу, постійне навчання та меритократичний добір; інституційне зміцнення центральних і місцевих органів влади; завершення децентралізації та посилення спроможності громад; створення ефективної антикорупційної інфраструктури й механізмів контролю; розширення громадської участі у формуванні політики. Ці напрями визначають здатність України інтегруватися в європейський простір управління, підвищити якість публічних послуг, забезпечити стабільність реформ і сформувати сучасну демократичну державу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : укладена 27.06.2014 р. *Верховна Рада України* : офіц. вебсайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 20.07.2025).
2. Конституція України : чинне законодавство зі змінами та допов. *Верховна Рада України* : офіц. вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 20.07.2025).
3. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. *Верховна Рада України* : офіц. вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 20.07.2025).
4. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 27.02.2014 № 794-VII. *Верховна Рада України* : офіц. вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text> (дата звернення: 20.07.2025).
5. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII. *Верховна Рада України* : офіц. вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text> (дата звернення: 20.07.2025).
6. Європейська хартія місцевого самоврядування : ратифікована Україною 15.07.1997 № 452/97-ВР. *Верховна Рада України* : офіц. вебсайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text (дата звернення: 20.07.2025).
7. Про затвердження Стратегії реформування державного управління України на 2022–2025 роки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.12.2021 № 1571-р. *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-stratehii-reformuvannia-derzhavnoho-upravlinnia-na-20222025-roky-1571-211221> (дата звернення: 20.07.2025).

8. Воронова Л. К. Адміністративне право України : підручник Київ : Юрінком Інтер, 2021. 656 с.
9. Куйбіда В. С. Реформування публічного управління в Україні в контексті європейської інтеграції / В. С. Куйбіда, О. Ю. Оболенський. Київ : НАДУ, 2020. 288 с.
10. Міщенко І. С. Публічне управління в умовах євроінтеграції: сучасні виклики та пріоритети. *Ефективність державного управління*. 2021. Вип. 1(66). С. 25–34.
11. Шевченко С. В. Публічне адміністрування: європейські підходи і національні особливості. Харків : Право, 2022. 272 с.
12. Латишева М. Публічне управління і адміністрування в умовах європейської інтеграції: вітчизняні трансформації. *Вісник НАДУ*. 2022. № 1. С. 11–21.
13. Обушна Н. І. Європейські стандарти в публічному управлінні: імплементація в Україні. *Теорія та практика державного управління*. 2021. № 4. С. 43–50.
14. Фесенко А. Вплив євроінтеграції на формування нової управлінської парадигми в Україні. *Політичний менеджмент*. 2023. № 2. С. 17–24.
15. Демкова Т. В. Сучасне публічне управління: виклики децентралізації та європейської інтеграції. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2023. № 6. С. 32–40.
16. Атаманчук Г. В. Теорія державного управління : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 312 с.
17. Дідківська І. М. Публічне управління: зміст, напрями, механізми реалізації. *Державне будівництво*. 2022. № 1. С. 55–62.
18. Принципи належного врядування в ЄС: аналітичний огляд / за ред. М. Климчука. Київ : ЦППР, 2021. 76 с.
19. Шаповал В. М. Конституційні засади публічного управління в Україні Київ : Видав. дім «Юридична думка», 2020. 248 с.

20. Оцінка ефективності реформ публічного управління в Україні : аналіт. звіт / Нац. агентство з питань держслужби. Київ, 2023. 84 с.
21. Буроменський М. В. Європейське право та право України: проблеми адаптації. Київ: Юридична думка, 2021. 456 с.
22. Шемшученко Ю. С., Оніщенко Н. М., Пахомова Т. М. Європейська інтеграція і розвиток правової системи України. Київ: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2020. 512 с.
23. Погорілко В. Ф., Фрицький О. Ф. Конституційне право України. Київ: Наукова думка, 2021. 656 с.
24. Тимченко Л. Д. Право Європейського Союзу: підручник. Харків: Право, 2022. 624 с.
25. Євроінтеграційна політика України: сучасний стан і перспективи: монографія / за ред. І. Я. Климка. Київ: Логос, 2022. 412 с.
26. Мурашко О. Г. Адаптація законодавства України до *acquis communautaire*: проблеми та перспективи: монографія. Одеса: Юридична література, 2021. 368 с.
27. Литвиненко І. Правові механізми імплементації норм ЄС в Україні: сучасний стан та виклики: монографія. Київ: КНЕУ, 2023. 398 с.
28. Шумило М. Гармонізація законодавства України з правом ЄС: інституційні та правові аспекти: монографія. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2022. 350 с.
29. Римаренко Ю. Політико-правові засади європейського вибору України: монографія. Київ: КНЕУ, 2021. 398 с.
30. Копейчиков В. В. Теорія держави і права: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2021. 544 с.
31. Іванищук А. М. Адаптація законодавства України до права Європейського Союзу: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2020. 220 с.
32. Мельник Р. С. Інституційні засади імплементації права ЄС в Україні: дис. ... докт. юрид. наук. Харків, 2021. 410 с.

- 33.Дорошенко О. В. Право ЄС і законодавство України: проблеми гармонізації: монографія. Дніпро: Академпрес, 2022. 372 с.
- 34.Яковюк І. В. Європейський правовий простір: теоретико-методологічні засади формування. Харків: Право, 2020. 600 с.
- 35.Бондаренко С. В. Адаптація аграрного законодавства України до права ЄС: монографія. Київ: Алерта, 2022. 288 с.
- 36.Петришин О. В., Грищук О. В. Європейська інтеграція та розвиток конституціоналізму в Україні: монографія. Львів: СПОЛОМ, 2021. 412 с.
- 37.Хавронюк М. І. Гармонізація кримінального законодавства України з правом ЄС: монографія. Київ: Алерта, 2021. 352 с.
- 38.Поліщук І. В. Правові основи європейської інтеграції України: дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2022. 230 с.
- 39.Скуратівський В. А., Тищик Б. Й. Європейська інтеграція: історія та сучасність. Київ: Либідь, 2021. 368 с.
- 40.Івченко А. О. Право Європейського Союзу та механізми його імплементації в Україні: монографія. Київ: КНЕУ, 2023. 336 с.
- 41.Державне управління та європейська інтеграція України : монографія / за ред. В. Бакуменка, В. Князева, М. Іжа. Київ : НАДУ, 2020. 412 с.
- 42.Публічне управління та адміністрування в умовах євроінтеграції : підручник / В. Тертичка, В. Мартиненко, Т. Мотренко, О. Оболенський та ін. Київ : КНЕУ, 2021. 528 с.
- 43.Європейська інтеграція: державне управління та політика реформ : монографія / за наук. ред. О. Руденко, О. Бойка, Ю. Куц. Львів : ЛНУ імені І. Франка, 2019. 356 с.
- 44.Національні інтереси України та державна безпека в умовах глобальних трансформацій : колективна монографія / за ред. О. Литвиненко, С. Телешуна, О. Майбороди. Київ : НІСД, 2020. 468 с.
- 45.Публічне управління в Україні: виклики та модернізаційні перспективи : колективна монографія / за ред. В. Ребкала, К. Ващенко, М. Лесечка. Київ : НАДУ, 2022. 412 с.

46.Європейські стандарти державного управління: теорія, методологія, практика : монографія / за ред. Л. Підлісецького, В. Руденка, Л. Соркіної. Харків : Право, 2019. 398 с.

47.Національна безпека України: політичні та управлінські аспекти : колективна монографія / за ред. А. Кокошина, В. Богдановича, Ю. Барабаша. Дніпро : ДНУ, 2020. 512 с.

48.Механізми реалізації державної політики євроінтеграції України : підручник / О. Петришин, О. Ющик, М. Шевченко, Н. Гнатюк та ін. Харків : Право, 2021. 387 с.

49.Геополітика та національні інтереси України у європейському просторі : колективна монографія / за ред. М. Михальченка, О. Рафальського, Р. Чумака. Київ : НАН України, 2018. 524 с.

50.Адміністративна реформа та публічне управління в Україні : колективна праця / за ред. Ю. Сурміна, С. Серьогіна, О. Амоші. Київ : НАДУ, 2020. 447 с.

51.Євроінтеграційний курс України: стратегія, політика, інституції : монографія / за ред. О. Власюка, І. Климпуш-Цинцадзе, В. Яблонського. Київ : НІСД, 2021. 392 с.

52.Політика національної безпеки та оборони України в умовах реформування : колективна монографія / за ред. О. Венгерської, В. Горбуліна, С. Кривоноса. Київ : НІСД, 2019. 501 с.

53.Публічне управління і національні пріоритети розвитку України : монографія / за ред. В. Шкляра, Н. Нижник, І. Коліушка. Київ : Факт, 2020. 352 с.

54.Європейські механізми захисту національних інтересів: досвід для України : колективна монографія / за ред. І. Красівського, О. Уманського, Л. Черняка. Ужгород : УжНУ, 2022. 378 с.

55. Державна політика і національні інтереси: модернізація управлінських підходів : монографія / за ред. В. Литвина, С. Солов'я, Ю. Квітки. Київ : Парламентське вид-во, 2023. 406 с.